

SV. TOMÁŠ AKVINSKÝ

DOKONALÝ
DUCHOVNÍ ŽIVOT

PODLE VYDÁNÍ P. PETRA MANDONNETA, O. P.

Z ROKU 1927 PŘELOŽIL P. EM. SOUKUP, O. P.

1935

EDICE KRYSTAL, OLMOUC

NIHIL OBSTAT.

Olomucii, die 10. Martii, 1934.

P. Methodius Habáň, O. P.,

Censor ex officio.

IMPRIMATUR.

Pragae, die 12. Martii, 1934.

Fr. Venceslaus M. Bubeník, O. P.,

Prior Provincialis.

Reg. fol. 207.

IMPRIMATUR.

Olomucii, die 17. Martii, 1934.

Josephus Vyvlečka,

Praeses a. e. Consistorii.

Nr. 4050.

Překlad menších prací svatého Tomáše Akvinského, v této knize obsažený, má ukázati svatého Tomáše Akvinského s jiné stránky, než jak se jej snažíme soustavně ukazovati od deseti let české inteligenci. Ukazovali jsme na bohatství a hloubku vědecké osobnosti svatého Tomáše. Těmito menšími pracemi chceme ukázati osobnost Tomáše Akvinského jako polemika, obhájce toho, co mu na zemi bylo nejdražšího, svého řeholního stavu, což vlastně je tvář světcova. Tato tvář září celým jasem v modlitbách, které neskládal pro potřebu cizí; vytryskly z jeho duše, osvědčily se mu, a proto ve své apoštolské snaze je prozradil na užitek druhých duší.

V polovici třináctého století povstal na pařížské universitě boj proti mnišským žebravým řádům, jejichž vynikající členové zářili svatostí a úspěchy vědecké a pastýřské práce. Tomáš vystoupil veřejně proti snahám zničit úspěšnou činnost řádů. Dva jeho spisy jsou namířeny proti hlavnímu představiteli protivníků, Vilému de S. Amour, biskupu; totiž spis »Proti odvádějícím od řeholního života«, a »O dokonalém duchovním životě«.

Ve spisku, který překládáme, jeví se Tomášova láska k řeholnímu životu. Láska, která vane z každé věty o řeholním životě a o dokonalosti; láska, která nebyla citová, nýbrž plynula z jasně poznané nauky náboženské. Viděti dále Tomáše jako polemického spisovatele, jehož způsob zůstane provždy vzorem věcného zápolení. Vše, co se ve spisku jeví jako paprsky jasné, cílevědomé, pevné, vyrovnané a nad všechny malichernosti povznesené osobnosti andělského učitele, je shrnuto v posledních řádcích tohoto spisku. Na ty poslední řádky tu budiž zvláště upozorněno, protože jsme viděli, jak lidé chtějí dělati polemiku o duchovních záležitostech, a při tom se nedovedou ovládnouti, aby nějak nespílali. U svatého Tomáše vůbec nevidíte protivníka, jen slyšíte jeho řeč, a to ještě jen v nejstručnějším výtažku. Za to se podrobně odpovídá, zase bez zbytečných slov. Ač jeho protivníkem byl biskup, přece v tomto

spisku ukazuje svatý Tomáš vznešené postavení biskupského stavu, jakožto nejdokonalejšího stavu v Církvi. I to je příznačné pro osobnost Tomášovu, jeho láska k církevní autoritě a jeho nábožensky odůvodněná úcta k této autoritě.

Kdo pozorně sleduje jeho modlitby, vidí, že tyto modlitby jsou jen pokračováním jeho theologických myšlenek. Jeho modlitba zachovává přesně směr, který dala jeho věda o Bohu, a o člověku, žijícím s Bohem. Ve slovech modliteb je viděti, nač byla bez ustání upřena pozornost mysli a snaha vůle: jen k jedinému byly upřeny, aby mizel člověk a výrazným se stával Bůh a Boží vliv ve skutcích a myšlenkách člověka. A při těch málo slovech, kolik slov, tolik plamenů, šlehajících z milujícího srdce, milujícího láskou dokonale božskou.

Tyto dvě věci patřily k sobě: nauka o dokonalosti a modlitba. Kdo přečte pozorně *Dokonalý duchovní život*, tomu oživnou všechny modlitby svatého Tomáše, vycítí ze stručných slov modlitby obsah nauky o dokonalosti duchovního života.

Kéž se obojí stane duchovním majetkem lidí dobré vůle a poctivé snahy u nás. I nauka svatého Tomáše o dokonalosti, i jeho modlitby. A také ovoce těch modliteb.

E. S.

ZÁMĚR AUTORŮV.

Protože někteří neznalí dokonalosti neváhali psáti leccos marného, cílem mého díla jest pojednati o dokonalosti: co jest býti dokonalý, jak se nabývá dokonalosti, co je stav dokonalosti, a co náleží příslušníkům stavu dokonalosti.

HLAVA 1.

ŽE DOKONALÝ DUCHOVNÍ ŽIVOT JEST JEDNODUŠE Z LÁSKY.

Je tudíž nejprve třeba uvážiti, že se mnohonásobně říká dokonalost. Je totiž něco jednoduše dokonalé, něco pak sluje dokonalým z části. Jednoduše dokonalé je, co dosahuje až na konec toho, co mu přísluší podle vlastního pojmu. Z části pak dokonalým lze nazvati to, co dosahuje na konec některého z těch, která provázejí vlastní pojem; jako živočich sluje dokonalý jednoduše, když dojde k té hranici, že mu nic nechybí z těch, z nichž se skládá neztenčený život živočišný, třebas, když mu nic nechybí z počtu a uzpůsobení údů a náležitého rozsahu těla a mohutností, jimiž se vykonává činnost života živočišného. Lze pak živočicha nazvati dokonalým z části, je-li dokonalý v něčem připojeném, třebas, je-li dokonalý v bělosti nebo ve vůni nebo v něčem takovém.

Tak tedy i v duchovním životě sluje člověk jednoduše dokonalý z toho, v čem hlavně záleží duchovní život; ale z části dokonalý může slouti z čehokoli, co se připojuje k duchovnímu životu. Avšak duchovní život záleží hlavně v lásce, a kdo té nemá, nepovažuje se duchovně za nic. Pročež praví Apoštol Korintským, I. 13: »Kdybych měl prorocství a znal všechna tajemství a všechno vědění, a kdybych měl celou víru, takže bych hory přenášel, lásky však bych neměl, nic nejsem.« Také blažený Apoštol Jan tvrdí, že celý duchovní život záleží v milování, řka, I. 3: »My víme, že jsme ze smrti přeneseni do ži-

vota, protože milujeme bratry. Kdo nemiluje, zůstává ve smrti.«

Podobně tedy v duchovním životě je dokonalý, kdo je v lásce dokonalý. Může pak sloužit dokonalý z části, podle čehokoli připojeného k duchovnímu životu; což se může zřejmě vidět ze slov svatého Písma. Apoštol, Kolos. 3, připisuje totiž dokonalost lásce: neboť vypočítává mnohé ctnosti, totiž milosrdenství, dobrotivost, pokoru atd., a dodává: »Nade všechno pak toto mějte lásku, která jest pouto dokonalosti.« Ale také podle rozumového poznání se někteří nazývají dokonalými; praví totiž Apoštol Korintským, I. 14: »Špatností buďte malí, myšlením však dokonalí«; a jinde v témže listě: »Budte pak dokonalí v témž smýšlení a v témž vědění«, kdežto přece, jak bylo řečeno, jakkoli má někdo dokonalé vědění bez lásky, za nic se nepovažuje. Tak také může někdo sloužit dokonalý »podle trpělivosti, která má dílo dokonalé«, jak praví Jakub, a podle jakýchkoli jiných ctností.

A nemá se to zdát divné, protože někdo také slouží dokonalý ve špatnostech, jako někdo slouží dokonalý zloděj nebo lupič; a také Písmo někdy užívá tohoto způsobu řeči. Praví se totiž u Isaiáše 32: »Srdce pošetilého dělá nepravost, aby dokonalo přetvářku.«

HLAVA 2.

ŽE DOKONALOST JEST Z MILOVÁNÍ JAK BOHA, TAK BLIŽNÍHO.

Vidí-li se pak dokonalost hlavně v lásce, zřetelně se může usoudit, v čem záleží dokonalost duchovního života. Jsou totiž dvě přikázání lásky, z nichž jedno se týká milování Boha, jiné pak milování bližního. Ta dvě přikázání pak jsou na sebe navzájem zařazena podle řádu lásky.

Neboť to, co se má hlavně milovati láskou, jest nejvyšší dobro, které nás učiní blaženými, totiž Bůh. Podružně pak se má z lásky milovati bližní, jenž je

s námi spojen nějakým právem společnostního života v požívání nebo podílu blaženosti. Pročež to, co máme z lásky milovati na bližním, je to, abychom spolu dosáhli blaženosti.

Tento řád přikázání lásky pak ukazuje Pán v Matoušově Evangeliu 22, řka: »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a v celé duši své a v celé mysli své. To jest největší a první přikázání. Druhé pak jest jemu podobné: Milovati budeš svého bližního jako sebe.«

Předně tedy a hlavně záleží dokonalost duchovního života v milování Boha. Proto Pán, mluvě k Abrahamovi, praví v Genesi 17: »Já Pán všemohoucí; choď přede mnou a buď dokonalý.« Před Bohem se však chodí nikoli kroky těla, nýbrž city mysli. Podružně pak záleží dokonalost duchovního života v milování bližního. Proto Pán, když řekl u Matouše 5: »Milujte své nepřátele«, a připojil mnohé, co patří do milování bližního, dovozuje nakonec: »Budte tedy dokonalí, jakož i váš nebeský Otec jest dokonalý.«

HLAVA 3.

O DOKONALÉM MILOVÁNÍ BOHA, JEŽ PŘÍSLUŠÍ JEDINĚ BOHU.

Shledává se pak v obojím milování mnoho stupňů dokonalosti. A co se týká milování Boha, první a nejvyšší stupeň dokonalosti přísluší pouze Bohu. A ten způsob milování se pozoruje se strany milovaného a se strany milujícího. Pravím pak se strany milovaného: že se totiž něco tolik miluje, kolik zasluhuje lásky; se strany pak milujícího, že se něco miluje celou schopností milujícího.

Ježto pak každé jest milé, pokud jest dobré, poněvadž dobrota Boží jest nekonečná, zasluhuje nekonečné lásky. Ale žádný tvor nemůže nekonečně milovati, protože žádná konečná síla nemůže míti nekonečný úkon. Tedy pouze Bůh, jehož síla milovati je tak veliká, jak veliká jest jeho dobrota, může

sebe dokonale milovati podle prvního způsobu dokonalosti.

HLAVA 4.

O DOKONALOSTI MILOVÁNÍ BOHA, KTERÁ PŘÍSLUŠÍ BLAŽENÝM.

Tudíž je rozumovému tvorů možný jen ten způsob dokonale milovati Boha, který se bere se strany milujícího, že totiž rozumový tvor podle celé své síly miluje Boha. Proto i v samém přikázání milovati Boha je to zjevně vyjádřeno: Praví se totiž v Deuteronomii 6: »Milovati budeš Pána Boha svého z celé duše své a z celé síly své«, ale u Lukáše 10 se přidává »a z celé mysli své«, takže se srdce vztahuje na úmysl, mysl pak na poznávání, duše však na cit, síla na provádění, neboť to všechno se musí při milování Boha uplatnit.

Jest pak uvážiti, že se to splňuje dvojmo. Ježto totiž celé a dokonalé je, čemu nic nechybí, bude se Bůh milovati z celého srdce a duše a síly a mysli, když nám nic při tom všem nebude chyběti, co by nebylo skutečně obráceno k Bohu. Ale tento způsob dokonalého milování nemají pouťníci, nýbrž blažení. Proto praví Apoštol Filipským 3: »Ne, že již mám, nebo jsem již dokonalý, nýbrž usiluji, abych nějakým způsobem uchvátil«, jakožto očekává dokonalost tehdy, až dosáhne patření, přijetím palmy blaženosti. Patření pak nedostane jakožto vystihnutí nebo proniknutí viděného veskrz; neboť tak je Bůh nevystihlý každému tvorů. Ale pokud patření znamená dosažení toho, co někdo usilovně hledal.

V oně pak nebeské blaženosti myšlenky a vůle rozumového tvora stále se dotýkají Boha, ježto ona blaženost záleží v požívání Boha. Blaženost však není jen pohotovost, nýbrž činnost. A protože rozumový tvor přilne k Bohu, jakožto poslednímu cíli, jenž je pravda nejvyšší, k poslednímu pak cíli se všechno zařizuje skrze úmysl, a podle posledního

cíle se upravuje provádění všeho, je důsledek, že v oné dokonalé blaženosti bude rozumový tvor milovati Boha z celého srdce, když jeho úmysl se vznáší k Bohu ze všeho, co myslí, miluje nebo činí. Z celé mysli, když stále skutečně se jeho mysl ponese k Bohu, stále jej vidíc, a podle jeho pravdy o všem soudíc. Z celé duše, když celý jeho cit směřuje nepřetržitě k milování Boha, a k vůli němu bude všechno milováno. Z celé síly, čili ze všech sil, když důvodem všech zevnějších činů bude milování Boha.

To tedy je druhý způsob dokonalého milování Boha, který mají blažení.

HLAVA 5.

O DOKONALÉM MILOVÁNÍ BOHA, KTERÉ VE STAVU TOHOTO ŽIVOTA JE NUTNÉ KE SPÁSE.

Také jiným způsobem milujeme Boha z celého srdce, mysli, duše a síly, když nám nechybí nic v milování Boha, takže všechno odnášíme k Bohu skutečně nebo jsme aspoň ochotni. A na tuto dokonalost milování Boha je dáno člověku přikázání.

A to nejprve, aby člověk všechno odnášel k Bohu jakožto cíli, jak praví Apoštol Korintským, I. 10: »Ať jíte nebo pijete, nebo co jiného děláte, vše číňte ke slávě Boží.« A to se splní, když někdo svůj život koná jako službu Bohu; a v důsledku všechno, co koná, je mocí toho zařízeno k Bohu; leč by to byly věci, jež od Boha odvádějí, jako jsou hříchy. A tak člověk miluje Boha z celého srdce.

Za druhé, aby člověk svůj rozum podrobil Bohu, věře to, čemu se ve jménu Božím učí, podle slova Apoštolova Korintským, II. 10: »V poddanost jímající všechnu mysl do služby Kristovy«: a tak je Bůh milován z celé mysli.

Za třetí, aby člověk v Bohu miloval, cokoli miluje a celkově všechno své cítění spojoval s láskou k Bohu. Proto pravil Apoštol Korintským, II. 5. »Jestliže totiž

myslí přeháníme, Bohu; jestliže jsme střízliví, vám. Neboť láska ke Kristu nás nutká.« A tak je Bůh milován z celé duše.

Za čtvrté, aby všechno navenek, naše slova a skutky, posilovala láska božská, podle slov Apoštolových Korintským, posl.: »Vy všechno konejte v lásce.« A tak je Bůh milován z celé síly.

To je tedy třetí způsob dokonalé božské lásky, jenž je všem povinný z nutného přikázání. Avšak druhý způsob není v tomto životě nikomu možný, leč by zároveň byl poutníkem a patřícím, jako náš Pán Ježíš Kristus.

HLAVA 6.

O DOKONALÉ BOŽSKÉ LÁSCE, KTERÉ SE TÝKÁ

RADA.

A když Apoštol řekl: »Ne že bych již uchvátil nebo byl již dokonalý«, dodává třetí: »Usiluji však, zda nějakým způsobem uchvátím«; a potom přidává čtvrté: »Kdokoli tedy jsme dokonalí, tak smýšlejme.« Z těch slov samo napadá, že i když dokonalost patřících není nám možná v tomto životě, přece máme usilovati, abychom se přivedli do podobnosti s onou dokonalostí, jak je možné: a v tom záleží dokonalost toho života, ke kterému nás zvou rady.

Neboť jest jasné, že lidské srdce tím mocněji k nějakému jedinému tíhne, čím více se odvrací od množství. Tak tedy tím více lidský duch tíhne k milování Boha, čím více se odvrací od citu pro pomíjející. Pročež praví Augustin v knize Osmdesáti tří Otázek, že naděje dosažení nebo podržení časných věcí jest lásce jedem, kdežto vzrůstem jest jí zmenšování chtivosti, dokonalostí pak žádná chtivost.

Tudíž všechny rady, které nás zvou k dokonalosti, směřují k tomu, aby se duch člověka odvracel od citu pro časné věci, aby tak mysl svobodněji šla k Bohu, na něho myslíc, milujíc jej a plníc jeho vůli.

HLAVA 7.

O PRVNÍ CESTĚ K DOKONALOSTI, KTERÁ JEST OPUŠTĚNÍ POMÍJEJÍCÍHO.

U časných dober nejprve nastává opouštění statků zevnějších, které slují bohatství. A to radí Pán, řka u Matouše 19: »Chceš-li býti dokonalý, jdi a prodej vše, co máš, a dej chudým, a budeš míti poklad v nebi; a pojd', následuj mne.« Užitečnost této rady se ukáže následujícím.

A to nejprve ze zřejmého skutku. Neboť když to uslyšel jinoch, který se tázal na cestu dokonalosti, odešel smuten. Udává se pak příčina odchodu, jak praví Jeronym, k Matoušovi: měl totiž mnoho majetku, jako trní a býlí, jež udusily osení Páně. A Zlatouústý, vykládaje totéž, praví: »Nejsou tak zdržováni, kdo mají málo; jako ti, kteří velmi oplývají, protože vzrůst bohatství rozněcuje plamen a nastává mocnější chtivost.« Také Augustin praví v listě Paulinovi a Therasii, že když se pozemskosti příliš milují, těsněji poutají dosažené nežli žádané; neboť, proč tento jinoch odešel smuten, nežli že měl veliké bohatství? Neboť jiné jest nechtíti více přivtělovati, co chybí, jiné, již přivtělené vytrhnouti. Ona totiž se odmítají jako zevnější, tato jako by se vyřezávala z údů.

Za druhé se užitečnost této rady ukazuje ze slov Páně, která přidává, že »bohatý nesnadno vejde do království nebeského«. A důvodem jest, jak praví Jeronym, protože bohatým majetkem se těžko pohrdne. Neřekl: »Je nemožný vstup bohatého do nebeského království«, nýbrž nesnadný. Když se tvrdí nesnadnost, nepředkládá se nemožnost, nýbrž se ukazuje řídkost. A jak praví Zlatouústý k Matoušovi, Pán jde dále v důkazu, že je to nemožné, řka: »Snáze jest velbloudu projíti uchem jehly, nežli bohatému vejíti do nebeského království.« Z těch slov, jak praví Augustin, v knize O otáz. evangel., učedníci seznali, že všichni, kteří bohatství žádají, jsou počítáni mezi bohaté; jinak by se byli učedníci ne-

tázali: »Kdo tedy může být spasen?« když boháčů je málo ve srovnání s množstvím chudých. Z těch dvou výroků Páně se jasně ukazuje, že majitelé bohatství nesnadno vcházejí do nebeského království: protože, jak sám Pán jinde praví, starosti tohoto světa a šalba bohatství udusí slovo Boží, a zůstane bez užitku.

Není však možné, aby do království nebeského vešli ti, kteří bohatství milují, mnohem méně, nežli doslovně projítí velblouda uchem jehly. Neboť toto je nemožné, protože odporuje přírodě, ono však, protože odporuje božské spravedlnosti, která je silnější nežli každá stvořená přirozenost.

Z toho tedy je zjevně patrný smysl božské rady. Rada se totiž dává o tom, co je užitečnější, podle slov apoštolových Korintským II. 8: »V tom dávám radu, neboť je vám to užitečné.« K dosažení věčného života pak je užitečnější bohatství odhoditi, nežli je míti; protože majitelé bohatství nesnadno vejdou do nebeského království, ježto je nesnadné nepřipoutati cit k bohatému majetku, což již působí nemožnost vejít do nebeského království. Správně tedy Pán poradil, jakožto užitečnější, aby se bohatství opouštělo.

Ale někdo může proti řečenému namítnouti, že Matouš, Bartoloměj a Zachej měli bohatství, a přece vešli do nebeského království. Ale Jeronym to řeší, říká: »Jest však povážiti, že v tu chvíli, kdy vešli, přestali být bohatí.«

Ale, ježto Abraham nikdy nepřestal být bohatý, ba spíše v bohatství zemřel a zanechal je po smrti synům, jak čteme v Genesi, zdá se podle řečeného, že nebyl dokonalý, ačkoli mu Pán řekl v Genesi 17: »Buď dokonalý!« Ta otázka by se nemohla vyřešiti, kdyby dokonalost křesťanského života záležela v samém opuštění bohatství. Následovalo by totiž, že kdo má bohatství, nemůže být dokonalý. Ale když se bedlivě uváží slova Páně, nekladl dokonalost do samého opuštění bohatství, ale ukazuje, že je to jakási cesta k dokonalosti. Tak ukazuje

sám způsob řeči, když se praví: »Chceš-li býti dokonalý, jdi, prodej vše, co máš a dej chudým, a následuj mne«; že v následování Krista záleží dokonalost, kdežto opuštění bohatství je cesta k dokonalosti. Proto praví Jeronym k Matoušovi: »Protože nedostačí toliko opustiti, dodává Petr, co je dokonalé: a následovali jsme tebe.« Také Origenes na témž místě praví, že slovo: »Chceš-li býti dokonalý« atd., se nerozumí, že kdo dá své statky chudým, v tu chvíli se stane zcela dokonalým, ale od toho dne začíná jej vésti ke všem ctnostem myšlení na Boha.

Může se tedy státi, že někdo, maje bohatství, je dokonalý, jestliže nemá ducha zaujatého bohatstvím, nýbrž zcela spojeného s Bohem. A to znamenají slova Páně, když mu řekl: »Chod' přede mnou a buď dokonalý«, ježto ukazuje, že v tom jest jeho dokonalost, aby chodil před Bohem, dokonale jej miluje, až ku pohrdnutí sebou a vším svým; což nejvíce dokázal při obětování syna. Pročež mu bylo řečeno: »Žes tu věc vykonal, a neušetřils svého syna pro mne, požehnám ti.« Genese 22.

Kdyby však někdo z toho chtěl vyvozovati, že rada Páně o opuštění bohatství jest neužitečná, protože Abraham byl dokonalý, maje bohatství, je již na to patrná odpověď z řečeného. Neboť Pán nedal tuto radu v takovém smyslu, jako by bohatí nemohli býti dokonalí, ani vejíti do království nebeského, nýbrž že nemohou snadno. Tedy ctnost Abrahamova byla veliká, protože při bohatém majetku měl ducha svobodného vůči bohatství. Jako byla veliká síla Samsonova, který bez zbraní, pouze čelistí oslice, potřel mnoho nepřátel; a přece se nedává neužitečně rada vojínovi, aby, ubíraje se do boje, vzal si zbraně na přemožení nepřátel. Tedy se také nedává neužitečně rada toužícím po dokonalosti, aby opustili bohatství, když Abraham mohl býti dokonalý při bohatství.

Zázračné totiž události se nemají vésti do důsledků-protože slabí je mohou spíše obdivovati nežli napo,

dobiti. Pročež se též praví v Kazateli 31: »Blažený bohatý, který byl shledán bez poskvrny, a který necho-
dil za zlatem a nespoléhal na peníze a poklady.«

Velikou ctnost a pevné utvrzení láskou v Bohu ukazuje bohatý, jenž se neposkvřuje hříchem přichylnosti k bohatství, jenž nejde za zlatem dychtivostí, ani se nad druhé nevynáší pýchou, spoléhaje na bohatství. Proto praví Apoštol v I. Timotheovi, posl.: »Bohatým tohoto světa prikazuj nemyslíti vysoko a nedoufati v nejistá bohatství.« Avšak, čím větší jest blaženost a ctnost tak smýšlejícího bohatého, tím menší je počet takových bohatých, pročež se dodává: »Kdo je to, ať jej pochválíme? Neboť učinil divy ve svém životě.« Zajisté divy činí, kdo srdcem nepřilne k hojnosti bohatství. A je-li kdo takový, nepochybně dokazuje dokonalost. Proto následuje: »Kdo se v tom osvědčil«, to jest v tom, že má bohatství bez hříchu, »a byl shledán dokonalý?« Jako by řekl, řídký, a to »mu bude na věčnou slávu«. Což souhlasí se slovy Pána, řkoucího, že »nesnadno vejde do nebeského království«.

To je tedy první cesta přístupu k dokonalosti, když někdo, opustiv bohatství, zachovává chudobu ve snaze náledovati Krista.

HLAVA 8.

O DRUHÉ CESTĚ DOKONALOSTI, KTERÁ JE V ODŘEKNUTÍ TĚLESNÝCH CITŮ A MANŽEL- STVÍ.

Abychom pak náležitě ukázali druhou cestu dokonalosti, jest začítí slovem Augustinovým, jenž v 12. knize O Trojici praví: »Tím více se lne k Bohu, čím méně se miluje vlastní dobro.« Tudíž podle řádu vlastních dober, kterými člověk pro Boha pohrdne, lze viděti řád těch, jimiž se přichází k dokonalému přilnutí k Bohu.

Neboť nejprve se naskytuje opouštění těch, která jsou s námi méně spojena. Proto na prvním místě

se naskytuje spějícím k dokonalosti opouštění zevnějších statků, které jsou oddělené od naší přirozenosti. Po nich pak se naskytuje opouštění těch, která se s námi pojí buď společenstvím přirozenosti nebo svazkem jakékoli příbuznosti. Pročež praví Pán u Lukáše 14: »Jestliže kdo jde ke mně a nemá v nenávisti svého otce a matku a manželku a děti a bratry a sestry, nemůže býti mým učedníkem.«

Ale, jak praví Řehoř, je záhodno zkoumati, jak se nám předpisuje nenávisť rodičů a krevních příbuzných, když se nám přikazuje milovati i nepřátele. Jestliže však povážíme smysl přikázání, můžeme obojí vykonati, dobře rozlišující. Neboť jaksi nenávisť milujeme, koho nedbáme, když nám z tělesné moudrosti vnuká nepravost. Tak tedy máme bližním projevovati nenávisť rozlišující: abychom v nich i milovali, co jsou, i na nich nenáviděli, že nám překáží na cestě Boží. Kdokoli totiž již dychtí po věčných, při této záležitosti Boží, které se chápe, musí se octnouti mimo otce, mimo matku, mimo manželku, mimo děti, mimo příbuzné, sám mimo sebe, aby tím pravdivěji znal Boha, čím více nezná nikoho v jeho záležitosti. Je zajisté jasné, že tělesné city rozbíjejí pozornost mysli a kalí její bystrost.

Avšak ze všech bliženských svazků nejvíce manželská láska poutá lidského ducha, takže »Opustí člověk otce a matku a přilne k manželce své«, jak se praví v Genesi 2. A proto spějícím k dokonalosti jest se nejvíce vyhnouti svazku manželskému, protože jím je člověk nejvíce ponořen do světských starostí. A to udává Apoštol za důvod své rady, kterou dal o zachování zdržlivosti, řka Korintským 7: »Kdo je bez manželky, pečuje o to, co jest Páně, jak by se líbil Bohu: kdo však je s manželkou, pečuje o to, co je světské.«

Tedy druhá cesta k dokonalosti jest doživotní zachovávání čistoty, aby člověk svobodněji se věnoval Bohu a dokonaleji k němu lnul. Toto dobro zdržlivosti pak také má svou příhodnost k dosažení

dokonalosti. Neboť překážkou ducha člověka, že se nemůže svobodně věnovati Bohu, jest nejen láska k zevnější věci, ale mnohem více vnitřní nápor vášní. Ze všech pak vnitřních vášní nejvíce pohltní rozum dychtivost tělesná a užívání pohlaví. Pročež praví Augustin v I. knize Samomluv: »Cítím, že nic spíše mužova ducha nesvrhne s výše ctnosti, než lichocením ženy a onen tělesný styk, bez něhož nelze míti manželku; a proto cesta zdržlivosti jest nejvíce nutná k dosažení dokonalosti.« A tu cestu radil Apoštol Korintským, I. 7, řka: »O pannách nemám příkázání Páně, ale dávám radu, ježto jsem dosáhl milosrdenství od Pána, abych byl věrný.«

Užitečnost této cesty se pak ukazuje u Matouše 19, kde na poznámku učedníků, »Je-li takové postavení člověka s manželkou, není záhodné manželství«, Pán odpovídá: »Toho slova nechápou všichni, nýbrž kterým je dáno.« V čemž ukazuje obtížnost této cesty, a že na dosažení jí nedostačuje obecná lidská síla, a že se k ní dojde jen darem Božím. Proto se praví v Moudrosti 8: »Věděl jsem, že jinak nemohu býti zdržlivý, leč Bůh dá«; a právě to byla nejvyšší moudrost, věděti, čím je dar. S tím souhlasí, co praví Apoštol Korintským, I. 7: »Chci, aby všichni lidé byli jako já«, jenž totiž zachovávám zdržlivost; »ale každý má vlastní dar Boží, jeden totiž tak, a druhý jinak«: kde se dobro zdržlivosti otevřeně připisuje Bohu.

Ale aby zase někdo nezanedbával napínání svých sil k dosažení tohoto daru, napomíná k tomu Pán. A to nejprve svým příkladem, když praví: »Jsou kleštěnci, kteří sami se vyklestili«, nikoli odřezáváním údů, jak praví Zlatouústý, nýbrž zničením špatných myšlenek. A potom zve slibem odměny: »Pro království nebeské.« Pročež se praví v Moudrosti 4: »Čisté pokolení, na věky ověččené, slaví vítězství, dobytá v čistých zápasech.« A nakonec povzbuzuje slovem, když praví: »Kdo můžeš chápati, chápej.« Jak praví Jeronym, je to hlas povzbuzujícího Pána, a své bojovníky pobízejícího odmě-

nou čistoty, jako: kdo můžeš bojovati, bojuj, a překonej a zvítěz!

Kdyby však někdo vzal námitku od Abrahama, který byl dokonalý, a od jiných spravedlivých praců, kteří se neodřekli manželství, má jasnou odpověď v tom, co praví Augustin v knize O dobru manželství: »Zdrželivost není síla těla, nýbrž ducha. Síly pak duše se někdy projeví skutkem, někdy zůstávají v pohotovosti. Proto, jako není nestejná zásluha trpělivosti Petra, jenž byl umučen, a Jana, jenž nebyl umučen, tak není nestejná zásluha zdrželivosti u Jana, jenž nežil manželsky, a u Abrahama, jenž zplodil děti. Neboť pro Krista bojovala i panickost onoho, i manželství tohoto, podle rázu doby. Řekni tedy věřící zdrželivý: Já sice nejsem lepší než Abraham, ale lepší jest láska v panictví než čistota v manželství, z nichž jednu měl Abraham skutkem, druhou v pohotovosti. Žil totiž v manželství čistém; mohl sice býti čistý bez manželství, ale tehdy nebylo třeba. Já však snáze neužívám manželství, kterého užíval Abraham, než bych užíval manželství tak, jak ho užíval Abraham. A proto jsem lepší než ti, kteří nemohou to, co já skrze zdrželivost ducha; nikoli však než ti, kteří pro odlišnost doby nevykonali to, co já. Neboť oni by byli lépe vykonali, co nyní konám, kdyby se bylo mělo tehdy vykonati.«

Toto řešení Augustinovo pak souhlasí s tím, co bylo svrchu řečeno o zachovávání chudoby. Měl totiž takovou dokonalost ctnosti v mysli, že jeho mysl nepozbyla dokonalého milování Boha ani pro bohatý majetek, ani pro užívání manželství. Kdyby však někdo chtěl dojít dokonalosti při držení bohatství a užívání manželství, nemaje takové ctnosti mysli, dokazoval by opovážlivý blud podceňování rad Páně.

O TOM, ČÍM JE ČLOVĚK PODPOROVÁN V ZA-
CHOVÁVÁNÍ ZDRŽELIVOSTI.

Protože tedy chůze po cestě zdržlivosti je tak obtížná, že podle slov Páně toho nechápe každý, nýbrž je to dar Boží; kdo chtějí jíti touto cestou, musí jednati tak, aby se vyhnuli tomu, co by mohlo překážeti postupování na této cestě.

Jeví se pak tři překážky zdržlivosti. Totiž jedna se strany těla, druhá se strany duše, třetí se strany zevnějších osob neb věcí. A to se strany vlastního těla, jak praví Apoštol Galatským 5, protože »tělo dychtí proti duchu«. A jmenují se tam díla toho těla, »smilnost, nečistota, nestydatost« a taková ostatní. Tato pak dychtivost těla jest zákon, a Apoštol o něm praví Římanům: »Vidím jiný zákon ve svých údech, odporující zákonu mé mysli.« Čím více se pak hová tělu hojnými pokrmy a měkkým přepychem, tím více vzrůstá taková dychtivost. Pročež praví Jeronym: »Břich rozpálený vínem rychle vzkypí do chlípnosti.« A Přísloví 20: »Vino, chlípná věc.« A Job 40 se praví o Behemoth, jímž je označen ďábel: »Ve stínu spí ve skrytém doupěti na místech blátivých«, což Řehoř v XXXIII. Morální vykládá slovy: »Místa blátivá jsou rozkošnické skutky.« Na suché zemi noha ovšem neklouže, ale postavená do bláta sotva se drží. Tedy po blátivých místech konají cestu tohoto života, kteří v něm nemohou rovně státi při spravedlnosti.

Kdo tedy nastoupí cestu zdržlivosti, musí se ukázniti odnímáním potěšení, bděním a posty a takovými úkony. Příklad té věci nám ukazuje Apoštol, řka Korintským I. 9: »Každý, kdo zápolí v zápase, ode všeho se zdržuje«, a za krátko dodává: »Kárám tělo své a udržuji ve službě, abych snad sám nebyl zavržen, ač jiným káži.« A slovem učil, co konal skutkem. Když totiž Římanům 13 předslal: »Ne na ložích v nestydatostech«, praví: »ne-

věnujte péči tělu v touhách«. Správně pak praví, v touhách, to jest, po rozkoši, protože v přírodních potřebách jest tělu věnovati péči. Proto též praví Efeským 5: »Nikdo nikdy neměl svého těla v nenávisti, nýbrž živí je a opatruje.«

Rozhodnutí zdržlivosti má další překážku se strany duše, když se zdržuje v uvolněných myšlenkách. Proto praví Pán u proroka Isaiáše: »Odejměte zlo svých myšlenek s mých očí.« Neboť špatné myšlenky často přivedou ke zlému skutku. Proto se praví u Micheáše 2: »Běda, kdo myslíte zbytečně«, a hned se dodává: »A činíte zlo ve svých příbytích.« Avšak ze všech špatných myšlenek nejvíce kloní ke zlému myšlenky na tělesná potěšení. A podle nauky filosofů lze udati dvojí toho důvod. A to nejprve, ježto potěšení je člověku přirozené a od mladosti s ním roste, proto snadno jde žádost za ním, když je myšlenka předloží. Pročež praví Filosof, v II. Ethic., že nelze snadno poznati potěšení, aniž bychom je přijali. Druhý důvod jest, jak týž praví v III. Ethic., že potěšení v jednotlivostech jsou vůli bližší nežli povšechně. Jest však jasné, že pomocí myšlenky sestupujeme ke každé jednotlivosti, pročež trvalým přemýšlením se nejspíše dráždí chlípnost. A proto praví Apoštol Korinským, I. 6: »Utíkejte smilství«, neboť, jak tamtéž praví Glossa, »lze vyčkati srážky s jinými neřestmi, ale této utíkejte, aby se nepřiblížila, protože toho zla nelze jinak přemoci«.

Je tudíž proti této překážce zdržlivosti mnoho prostředků. První a hlavní z nich jest, aby se mysl zabývala Bohem a modlitbou. Proto praví Apoštol Efeským 5: »Neopíjejte se vínem, v němž je chlípnost, ale naplňte se Duchem Svatým, mluvíce k sobě žalmy, hymny a duchovními písněmi«, což patrně patří do rozjímání, »zpívající v srdcích svých a žalmy Pánu«, což patrně patří do modlitby. Proto také praví Pán u proroka Isaiáše 48: »Chválou svou tě udržím, abys nezhynul.« Je totiž chvála Boží jakási uzda, táhnoucí duši člověka od záhuby.

Druhý prostředek jest obíratí se Písmem, podle slov Jeronymových mnichu Rustikovi: »Rád se obírej Písmem, a nebudeš milovati tělesné neřesti.« Pročež, když Apoštol řekl Timotheovi 4: »Věřícím buď příkladem v řeči, v jednání, v lásce, ve víře, v čistotě«, hned přidává: »Než přijdu, dbej četby!«

Třetí prostředek jest zaměstnávatí duši nějakými dobrými myšlenkami. Proto Zlatouústý praví k Matoušovi, že odnětí údu nepotlačuje tolik pokušení a nečiní tak klidným, jako uzda myšlenek. Pročež praví Apoštol Filipským: »Ostatně, bratří, cokoli je pravdivé, cokoli cudné, cokoli spravedlivé, cokoli svaté, cokoli hodné lásky, cokoli dobré pověsti, cokoli ctnostné, cokoli chvalná kázeň, o tom přemýšlejte.«

Čtvrtý prostředek jest, aby člověk se také zabýval tělesnými pracemi, neoddávaje se zahálce. Praví se totiž v Kazateli 33: »Mnohé špatnosti naučila zahálčivost.« A také zvláště rozněcuje tělesné neřesti, pročež se praví u Ezechiela 16: »To byla nepravost Sodomy, sestry tvé, pýcha, sytost chlebem a nadbytek a zahálka její.« A proto praví Jeronym v listě mnichu Rustikovi: »Konej nějakou práci, aby tě ďábel vždy našel zaměstnaného.«

Pátý prostředek proti dychtivosti tělesné také poskytuje některá pobouření ducha. Tak vypravuje Jeronym v témž listě, že v jednom klášteře byl mladík, který nemohl uhasiti plamen tělesný žádným postem ani sebe větší pracovitostí. Otec kláštera pak jej zachránil tímto úskokem: poručil totiž jistému vážnému muži, aby jej pronásledoval hrubostí a nadávkami; a po urážkách způsobených aby ještě šel žalovati, a také zavolaní svědci mluvili ve prospěch toho, jenž způsobil pohanění. Jediný Otec kláštera se postavil na obranu, aby bratr nebyl pohlcen přílišným smutkem. To trvalo rok a po jeho uplynutí na otázku o dřívějších myšlenkách mladík odpověděl: »Otče, žítí se mi nechce, a smilnití by se mi chtělo?«

Se strany pak zevnějších věcí zachovávání zdržlivosti překážejí pohledy na ženy a časté rozmluvy

s nimi a styk s nimi. Proto se praví u Sirachovce 9: »Pro krásu ženy mnozí zahynuli, a dychtivost z toho vzplane jako oheň.« A potom se dodává: »Rozmluva s ní rozpaluje jako oheň.« A proto se má proti tomu užívatí prostředku, který se tamtéž udává: »Nevšímej si ženy chtivé, abys snad neupadl do jejích osidel: se zpěvačkou se neobírej, ani ji neposlouchej, abys snad nezahynul jejím vlivem.« A v Kazateli 42 se praví: »Nehleď na krásu žádného člověka a prostřed žen neprodlévej. Neboť ze šatu pochází mol a od ženy nepravost muže.« Proto Jeronym píše proti Vigilantiovi, že mnich, znaje svou slabost a křehkost nádoby, kterou nosí, bojí se setkání, aby nenarazil a nepadl a nerozbil; pročez se vyhýbá i pohledu na ženy, zvláště mladé, aby ho nezaujalo oko nevěstčino, aby překrásný tvar ho nesvedl k nedovoleným objetím. Z toho je patrné, jak praví opat Mojžíš v Rozmluvách Otců, že »pro zachování čistoty srdce je dbáti samoty, a víme, že musíme se chopiti lačnosti postění, bdění, tělesných prací, nuznosti, četby a ostatních ctností, abychom totiž skrze ně mohli uchovati své srdce neporušené od veškerých škodných vášní, a upravit, abychom, jdouce po těchto stupních, vystupovali k dokonalosti lásky.«

Proto tedy byly takové skutky nařízeny v řeholích, ne že v nich hlavně záleží dokonalost, nýbrž že se jimi jako nějakými nástroji dochází k dokonalosti. Pročez se tamtéž hned přidává: »Tudíž posty, bdění, lačnost, rozjímání Písem, nuznost, zbavení všech statků nejsou dokonalost, nýbrž nástroje dokonalosti: protože v nich nezáleží cíl kázně, nýbrž jimi se přichází k cíli.«

Kdyby však někdo namítal, že může člověk nabýti dokonalosti bez postu, bdění a jiných takových, zvláště, když se o Pánu čte u Matouše 11: »Přišel syn člověka a jí a pije«, a také jeho učedníci se nepostili, jako učedníci Janovi a Fariseové, odpoví se na to s Glossou, že Jan nepije vína a opojného nápoje, protože odříkání zvětšuje zásluhu, kdežto

přirozenost nemá k ní žádné možnosti. Avšak proč by se Pán odvracel od hříšníků, když může hřích prominouti a z jedlíků učiniti spravedlivější než odříkající? Tudíž učedníci Kristovi nepotřebovali postu, protože přítomnost snoubencova jim dávala větší sílu, než měli učedníci Janovi z postu. Proto Pán tamtéž praví: »Přijdou dni, kdy bude snoubenec od nich vzat, a tu se budou postiti.« Což Zlatoústý vykládá, praví: »Půst není přirozeně smutný, nýbrž těm, kteří ještě jsou slabé povahy; ale těm, kteří touží obírat se moudrostí, jest potěšením. Ježto tedy učedníci byli slabí, nebylo včasné uváděti smutek, dokud nezesílí. Tím ukazuje, že co se dalo, nebyla chtivost, nýbrž z rozvahy.«

Že pak takové úkony prospívají k uvarování hříchů a dosažení dokonalosti, výslovně projevuje Apoštol Korintským, II. 6: »Nikommu v ničem nedáváme pohoršení, aby se nepohaněla služba naše; ale ve všem se prokazujeme jako služebníci Boží mnohou trpělivostí, v nesnázích, v úzkostech, v ranách, v žalářích, v nepokojích, v námahách, v bděních, v postech a čistotou.«

HLAVA 10.

O TŘETÍ CESTĚ DOKONALOSTI, KTERÁ JE
SKRZE ODLOŽENÍ VLASTNÍ VŮLE.

K dosažení dokonalé lásky jest nejen třeba, aby člověk odložil zevnější, nýbrž také, aby člověk nějak sám sebe opustil. Praví totiž Diviš ve IV. hlavě o Božích jménech, že božská láska působí vytržení, to jest postaví mimo sebe, nedopouštějíc, aby člověk sám byl svůj, nýbrž toho, co miluje. A příklad té věci ukázal Apoštol sám na sobě, řka Galatským 2: »Žiji pak již ne já, nýbrž žije ve mně Kristus«, jako by svůj život nepovažoval za svůj, nýbrž za Kristův. Protože pohrdaje tím, co bylo jeho vlastní, celý splynul s Kristem. A ukazuje, že se to uskutečnilo také na některých, když praví Kolosským

3: »Neboť jste zemřeli, a život váš je s Kristem ukryt v Bohu.« Také jiné vybízí, aby toho dosáhli, když Korintským 5 praví: »Za všechny zemřel Kristus, aby i ti, kteří žijí, již nežili sobě, nýbrž tomu, jenž za ně zemřel a vstal.« A proto jest u Lukáše 14, že Pán, když řekl: »Jestliže někdo přichází ke mně, a nemá v nenávisti svého otce i matku a manželku a děti a bratry a sestry«, chtěje přidati něco většího, dodává: »ještě pak i duše své, nemůže býti mým učedníkem.« To také týž Pán učí u Matouše 16, řka: »Chce-li kdo za mnou přijíti, zapírej se, a vezmi svůj kříž a následuj mne.«

Zachovávání pak tohoto spasitelného zapírání a milující nenávisti je sice z části nutné ke spáse, a společné všem, kteří budou spaseni, částečně však patří do naplnění dokonalosti. Neboť, jak je patrné ze shora uvedeného výroku Divišova, jest v pojmu božské lásky, aby milující nezůstával svůj, nýbrž milovaného. Tudíž podle stupně božské lásky se musí i vyznačovati zmíněná nenávist a zapírání.

Jest pak nutné ke spáse, aby člověk miloval Boha tak, aby v něm měl cíl svého snažení a nepřipouštěl nic, co považuje za protivné božské lásce. A proto důsledně je nutná ke spáse nenávist a zapírání sebe. Proto praví Řehoř v Homilii: »Tenkrát sebe opouštíme a zapíráme, když se vyhneme tomu, co jsme byli ze starobylosti, a snažíme se o to, k čemu jsme zváni skrze novost.« A jak praví v jiné Homilii, »Tenkrát máme dobře svou duši v nenávisti, když nehovíme jejím tělesným touhám, když zlomíme její žádosti a odpíráme jejím choutkám.«

Náleží pak do dokonalosti, aby člověk v zájmu lásky Boží také odmítal ta, kterých dovoleně může užívati, aby tím se svobodněji věnoval Bohu. Tedy podle toho způsobu je důsledkem, že i nenávist sebe, i zapírání patří do dokonalosti. A ze samého způsobu řeči Páně je patrné, že je udával jakožto patřící do dokonalosti. Jako totiž praví u Matouše 19: »Chceš-li býti dokonalý, jdi, prodej vše, co máš a dej chudým«, neukládaje nutnost, nýbrž ponechá-

vaje na vůli, tak praví: »Chce-li kdo za mnou přijít, zapírej sebe, a vezmi kříž svůj a následuj mne.« Což Zlatouústý vykládá slovy: »Nemluví řeč donucující; neboť nepraví: Nebudete-li chtít, musíte toto vytrpět.« Podobně když řekl: »Jestliže kdo ke mně přichází, a nemá v nenávisti otce svého atd.«, potom dodává: »Neboť, když někdo z vás chce stavět věž, zda napřed nesesedne a nespočítá náklad, který jest nutný, aby měl na dokončení?« Což Řehoř vykládá slovy: »Protože byla dána vysoká příkázání, hned se připojuje přirovnání ke stavění výšky«, a za krátko praví: »Tento náklad nemohl mít onen bohatý, který odešel smutný, když uslyšel, že po zachování příkázání se má všechno opustit. Z čeho je patrné, že toto nějak patří do rady o dokonalosti.

Tuto pak radu nejdokonaleji splnili mučedníci, o nichž praví Augustin v Řeči o mučednících, že nikdo tolik nevynakládá, jako kdo vynakládá sám sebe. Avšak to jsou mučedníci Kristovi, kteří přítomný život jaksi měli v nenávisti pro Krista, sebe zapírajíce. Protože, jak praví Zlatouústý, k Matoušovi: »Kdo zapírá jiného, ať bratra nebo služebníka nebo kohokoli, byť vidí bičovaného nebo cokoli trpícího, nepřispěje, nepomáhá; tak chce, abychom neodpouštěli svému tělu, že nedbáme těla, ač bičují nebo cokoli jiného činí. A aby ses nedomníval, že je třeba zapíratí sebe jen při pouhých slovech a pohanění, naznačuje, že až k nejpotupnější smrti, totiž kříže, řka: A vezmi kříž svůj a následuj mne.« To pak nazýváme proto nejdokonalejším, že mučedníci pohrdají tím, k vůli čemu se vyhledává vše časné, totiž životem; a čeho zachování se dává přednost přede vším jiným, i při ztrátě všeho ostatního. Spíše totiž chce člověk i ztratit bohatství, i přátele, i také býti podroben slabostem tělesným a upadnouti do otroctví, než býti zbaven života. Pročež se to považuje za dobrodiní u přemožených od vítězů, že ušetřivše života, nechávají podrobené v otroctví. Proto řekl Pánu Satan: »Kůži za kůži,

a všechno, co člověk má, dá člověk za duši svou«, to jest na zachování tělesného života.

Čím více však se něco přirozeně miluje než jiné, tím dokonalejší je pohrdnutí jím pro Krista. Nic však není člověku milejšího nežli svoboda vlastní vůle. Neboť jí jest člověk pánem jiných, skrze ni může jiných užívatí nebo požívatí, jí také ovládá své skutky. Proto, jako člověk, opouští bohatství nebo zpřízněné osoby, zapírá je, tak opouštějíci rozhodování vlastní vůle, jímž je sám svým pánem, koná zapírání sebe. Také není nic, čemu člověk více utíká přirozeným citem, než otroctví. Pročež nemůže člověk více vynaložiti pro druhého, nežli že se pro něho dá do otroctví, leč by se pro něho vydal na smrt. Proto, jak se praví v Tobiášově knize 9, řekl mladší Tobiáš andělovi: »Kdybych se ti dal za otroka, nebude dosti za tvou prozřetelnost.«

Tuto svobodu vůle pak si někteří v jednotlivosti odnímají, když učiní nějaký zvláštní slib, že něco učiní nebo neučiní. Skrze slib se totiž slibujícímu ukládá nějaká nutnost, že mu nadále není dovoleno, co bylo dříve dovoleno, nýbrž je vázán nějakou nutností splniti, co slíbil. Pročež se praví v žalmu 65: »Splním ti své sliby, které vyslovily mé rty.« A v Kazateli 4: »Slíbil-lis co Bohu, neváhej splniti; neboť se mu nelíbí nevěrné a bláhové slibování.« Někteří však se zcela odříkají svobody své vůle, slibem poslušnosti sebe podrobující pro Boha. A té poslušnosti jsme měli největší příklad na Kristu, o němž praví Apoštol Římanům 5: »Jako skrze neposlušnost jednoho člověka bylo učiněno mnoho hříšníků, tak skrze poslechnutí jednoho bude učiněno mnoho spravedlivých.« Apoštol pak tu poslušnost vysvětluje, řka Filipským 2: »Ponížil se, stav se poslušným až k smrti.« Tato pak poslušnost záleží v odřeknutí vlastní vůle, jak sám řekl u Matouše 26: »Otče můj, je-li možné, ať odejde ode mne tento kalich; avšak, ne jak chci já, nýbrž jak ty.« A u Jana 6 praví: »Sestoupil jsem s nebe, ne abych činil vůli svou, nýbrž vůli toho, jenž mne poslal.«

A tím nám dal příklad, abychom, jako on svou vůli lidskou zapíraje, podrobuje ji Bohu, tak i my svou vůli zcela podrobovali Bohu a lidem, kteří jsou nad námi jakožto zástupci Boží. Pročež praví Apoštol Židům, poslední hlava: »Poslouchejte svých představených a podrobujte se jim.«

HLAVA 11.

ŽE NAZNAČENÉ TŘI CESTY DOKONALOSTI
PATŘÍ VLASTNĚ DO STAVU ŘEHOLNÍHO.

Podle naznačené trojí cesty dokonalosti se shledává v řeholích trojí společný slib, totiž slib chudoby, zdržlivosti a poslušnosti až do smrti.

Skrze slib chudoby řeholníci nastupují první cestu dokonalosti, odřikajíce se veškerého vlastnictví. Slibem pak zdržlivosti jdou druhou cestou, navždy se odřikajíce manželství. Slibem pak poslušnosti nejvíce vcházejí na třetí cestu, zapírajíce vlastní vůli.

Tento pak trojí slib se dobře hodí řeholnictví. Neboť, jak praví Augustin v X. O Městě Božím, nábožnost neznamená jakoukoli úctu, nýbrž Boží. Proto též Tullius praví v Rhetorice, že nábožnost je ctnost, která dává úctu a obřad nějaké vyšší přirozenosti, kterou nazývají božskou. Avšak úcta, povinná jedině Bohu, se prokazuje podáváním oběti.

Obět pak se podává Bohu ze zevnějších věcí, když je někdo dává pro Boha, podle slov listu Židům, poslední hlava: »Nezapomínejte na dobročinnost a společenství: neboť takovými dary zasluhujete Boha.« Také se Bohu podává obět z vlastního těla, když totiž »kdo jsou Kristovi, ukřižovali své tělo s neřestmi a dychtivostmi«, jak praví Apoštol Galatským 5. Proto též praví Římanům 12: »Dávejte Bohu svá těla v obět živou, svatou, Bohu milou.« Je také třetí obět, Bohu nejpříjemnější, když někdo svého ducha obětuje Bohu, podle slov žalmu 50: »Obětí Bohu duch zkormoucený.«

Ale musí se vědět, že, jak praví Řehoř K Ezechieli, mezi obětí a celopalem je ten rozdíl, že každý celopal jest obět, ale ne každá obět celopal. Neboť při oběti se obvykle dávala část dobytčete, kdežto při celopalu celé dobytče. Když tedy někdo zasvěti Bohu něco svého, a něco nezasvěti, je to obět. Když však všemohoucímu Bohu zasvěti všechno, co má, čím žije, co myslí, to je celopal: což se uskuteční zmíněnými třemi sliby. Z čehož jest jasné, že ti, kteří takové sliby Bohu vykonají, podle svrchovanosti celopalu, nazývají se nábožnými v nejvyšším smyslu.¹

Podáváním pak oběti se má podle přikázání Zákona zadostičiniti za hříchy, jak je výslovně rozkázáno v Levitiku. Proto, v žalmu 4, když řekl: »Co říkáte v srdcích svých, též na svých lůžkách oželte«, hned píše o oběti slova: »Obětujte obět spravedlnosti«, to jest konejte spravedlivé skutky po nářcích kajícínosti, jak vykládá Glossa. Jako tedy celopal je obět dokonalá, tak zmíněnými sliby člověk Bohu dokonale zadostičiní, ježto obětuje celopal i ze zevnějších věcí, i z vlastního těla, i z vlastního ducha. Z čehož je patrné, že řeholní stav obsahuje nejen dokonalost lásky, nýbrž také dokonalost kajícínosti; takže nejsou žádné hříchy tak těžké, aby se na odčinění jich nemohl uložit vstup do řehole, ježto řeholní stav jest největší zadostičinění. Proto bylo poraděno Astulfovi, jenž zabil manželku, aby raději vstoupil do kláštera, jinak že se mu uloží nejtvrďší pokání.

Z těchto pak tří slibů, jež jsme přidělili řeholnímu stavu, hlavní je slib poslušnosti. A vidí se to mnohonásobně. A to nejprve z toho, že skrze slib poslušnosti člověk podává Bohu vlastní vůli, kdežto slibem zdržlivosti mu podává obět z vlastního těla,

¹ V latinském originálu: řeholník: religiosus; nábožný: religiosus. Svatý Tomáš svou myšlenku staví na toto latinské názvosloví, které ovšem v překladu nelze slovy vystihnouti. Myšlenka však jest jasná, když místo řeholníci si myslíme doslovný překlad latinského slova »religiosi«: nábožní, to jest Bohu odevzdaní.

slibem pak chudoby podává obět ze zevnějších věcí. Jako tedy v dobrech člověka tělo má přednost před zevnějšími věcmi, a duše před tělem, tak slib zdržlivosti má přednost před slibem chudoby, slib však poslušnosti před oběma. – Za druhé, protože pro vlastní vůli člověk užívá i zevnějších věcí, i vlastního těla. Tak tedy, kdo dá vlastní vůli, považuje se za dávajícího všechno. Tudíž slib poslušnosti jest všeobecnější nežli zdržlivosti a chudoby, a jaksi oba obsahuje. Z toho důvodu Samuel dává poslušnosti přednost před všemi oběti, řka v 1. Královské 15: »Lepší jest poslušnost nežli oběti.«

HLAVA 12.

PROTI BLUDŮM TĚCH, KTERÍ SE OPOVÁŽILI ZMENŠOVATI ZÁSLUŽNOST POSLUŠNOSTI NEBO SLIBU.

Avšak ďábel, závidě lidské dokonalosti, vzbudil rozličné mluvky a učitele svůdce, kteří potírali naznačené cesty dokonalosti. Neboť první cestu dokonalosti potíral Vigilantius, proti němuž Jeronym mluvil a řekl: »Když pak tvrdí, že lépe činí ti, kteří svých věcí užívají a po částech rozdávají chudým plody svého majetku, než ti, kteří prodavše majetek, najednou všechno rozdají, nebudu mu odpovídati já, nýbrž Pán: »Chceš-li býti dokonalý, jdi a prodej vše, co máš a dej chudým, a pojď a následuj mne.« Mluví k tomu, jenž chce býti dokonalý, jenž s Apoštoly opouští otce, lodičku a síť: »Co ty chválíš, je druhý nebo třetí stupeň, jež i my přijímáme, jenom že víme, že první mají přednost před druhými a třetími.« A proto na vyloučení toho bludu se praví v knize O církevních dogmatech: »Dobré jest po částech rozdávati majetek chudým, lepší jest z úmyslu následovati Pána, darovati zároveň všechno, a zproštěn starostí strádati s Kristem.«

Druhou cestu dokonalosti potíral Jovinián, stavě manželství naroveň panenství. Jeho blud blažený

Jeronym zřejmě vyvrátil v knize, kterou proti němu napsal. Také Augustin v knize Odvolání praví o tom bludu: »Joviniánovo kacírství chtělo zásluhu zasvěcených panen stavěti naroveň manželské stydlivosti; praví se, že potom v městě Římě některé zasvěcené panny, o nichž nebylo žádného podezření z nečistoty, uvrhl do manželství. Naše svatá matka Církev se mu věrně a mocně ve všem postavila na odpor. Pročež se praví v knize O církevních dogmatech, že není křesťanské, nýbrž joviniánské, manželství stavěti naroveň s Bohu zasvěceným panenstvím, nebo mysliti, že nemají větší zásluhy, kdo z lásky k umrtvování těla se zřikají vína nebo masa.«

Avšak ďábel, nespokojuje se těmito starými nástrahami, vzbudil prý v našich časech některé, potírající slib poslušnosti nebo vůbec všechny sliby, tvrzením, že je chvalnější konati dobré skutky ctností bez slibu nebo poslušnosti, jako by byl člověk slibem nebo poslušností donucován vykonati to. A někteří z nich prý zašli tak daleko, že tvrdí, že lze bez úhony spásy nedbati slibu, jež kdo učinil, že vstoupí do řehole. Udávají se pak důvody, kterými marně a nemožně potvrzují svůj blud.

Praví totiž, že tím jest něco chvalnější a záslužnější, čím více je dobrovolné. Ale čím je něco nutnější, tím se zdá méně dobrovolné. Zdá se tedy chvalnější a záslužnější, když někdo koná ctnostné skutky libovolně a bez nucení slibem nebo poslušností, nežli když je do nich nucen slibem nebo poslušností. Také prý se dovolávají toho, co praví Prosper v II. knize O nazíravém životě. Praví totiž toto: »Máme se zdržovati a postiti, ne však se poddávati nutnosti postu, takže bychom pak konali věc nedobrovolně, ježto nejsme již oddaní, nýbrž přinuceni.« Mohli by se na to také dovolávati toho, co praví Apoštol Korintským, II. 9: »Jak každý ustanovil ve svém srdci, ne ze smutku nebo nucení: neboť radostného dárce miluje Bůh.« Je tedy třeba i zjevně ukázati, že je nesprávné, co praví, i vyvrátiti jejich chabé důvody.

Za důkaz pak nesprávnosti tohoto bludu je třeba nejprve vzít, co se praví v žalmu 71: »Slibujte a plňte Pánu Bohu svému.« Glossa tam praví: »Vězte, že jedny sliby Bohu jsou společné, totiž bez nichž není spásy; jako slíbiti při křtu víru, a takové, jež musíme splnit, i když je neslibujeme. A o těch se všem přikazuje: Slibujte a plňte. Jiné jsou vlastní sliby jednotlivců, jako čistota, panenství a takové. Ke slibování těchto pak nás zve, nerozkazuje, abychom slibovali, nýbrž, abychom sliby splnili. Vůli se totiž radí slibovati, ale po vykonání slibu se ukládá nutnost plnit.«

Tedy nějaký slib je přikázáním, nějaký pak radou. A z obojího se nutně dovozuje, že je lépe nějaké dobro konati ze slibu nežli bez slibu. Je totiž jasné, že Božím přikázáním jsou všichni povinni k tomu, co je nutné ke spáse, a nelze se domnívati, že nějaké Boží přikázání je dáno naplano. Avšak »cílem každého přikázání jest láska«, jak praví Apoštol Timotheovi 1. Nadarmo by tedy bylo dáváno nějaké přikázání, konati něco, kdyby konání toho neprojevovalo lásku více než nekonání. Dáno však jest přikázání nejen věřiti nebo nekrásti, nýbrž také tato slibovati. Tudíž věřiti ze slibu, a zdržovati se krádeže ze slibu a jiná taková více projevuje lásku, než kdyby se konalo bez slibu. Co však více projevuje lásku, jest chvalnější a záslužnější. Tedy je chvalnější a záslužnější konati něco ze slibu než bez slibu.

Také rada se dává nejen o zachovávání panenství nebo čistoty, nýbrž také o slibování, jak je patrné z Glossy shora uvedené. Ale rada se dává jen o dobru lepším, jak bylo svrchu řečeno. Tedy jest lépe zachovávatí panenství ze slibu nežli bez slibu; a podobně jest u jiných.

Rovněž ze všech dobrých skutků nejvíce bývá doporučováno zachovávání čistoty, k němuž Pán vyzývá u Matouše 19 slovy: »Kdo můžeš pochopiti.« Ale panenství samo slibem se stává cennějším. Praví totiž Augustin v knize O pan.: »Pa-

nenství se nectí proto, že je panenství, nýbrž proto, že je Bohu zasvěcené, když je slíbí a zachovává zdrželivost z lásky.« A níže: »Nechválíme u panen, že jsou panny, nýbrž že jsou Bohu zasvěcené zachováním panenství z lásky.« Tudíž nějaké skutky se stávají mnohem chvalnějšími z toho, že slibem se Bohu zasvěcují.

Dále, každé omezené dobro se stává lepším přidáním druhého dobra. Nikdo však nemůže pochybovati, že samo slíbení dobra jest nějaké dobro; pročť i ten, kdo člověku něco slibuje, jest již považován za dárce nějakého dobra. Proto i ti, kterým se něco slibuje, vzdávají díky; slib však jest nějaké příslibení, Bohu učiněné, jak je patrné z toho, co se praví v Kazateli 4: »Slíbil-lis co Pánu, neprodlévej splnění, neboť je mu odporné bláhové a nevěrné slibování.« Je tudíž lépe něco konati a slíbiti, než jednoduše konati bez slibu.

Ještě: čím více kdo někomu dá, tím větší věc od něho zasluhuje. Kdo však koná něco bez slibu, dává mu jen to, co koná z lásky k němu; kdo však nejen koná, nýbrž i slíbí, dává mu nejen, co koná, nýbrž i mohutnost, kterou jedná. Působí totiž, že nemůže nekonati, co dříve dovoleně mohl nekonati. Tudíž zasluhuje u Boha něco většího, kdo něco koná ze slibu, nežli kdo to koná bez slibu.

Nad to: ke chvále dobrého skutku náleží, že vůle jest utvrzena v dobrém, jako ke zvětšení viny náleží, že vůle je zatvrzelá ve zlém. Je však jasné, že kdo něco slíbí, utvrzuje svou vůli v tom, co slibuje, a tak vychází z utvrzené vůle, když plní dobrý skutek, který slíbil. Jako tedy přitěžuje vinu, že někdo jedná špatně ze zatvrzelého úmyslu, neboť je to hřešení ze špatnosti, tak přispívá ke zvětšení zásluhy, že někdo koná dobrý skutek ze slibu.

Rovněž, z čím vyšší ctnosti nějaký skutek vychází, tím je chvalnější, ježto celá chvála skutku pochází ze ctnosti. Stává se však někdy, že úkon nižší ctnosti jest poručen od ctnosti vyšší; třebať když někdo skutek spravedlnosti koná z lásky. Jest

pak jasné, že jednotlivé dobré skutky, které konáme, patří nějakým nižším ctnostem, třebaš púst patří zdrželivosti, cudnost čistotě, a tak o jiných. Avšak slib jest vlastní úkon bohopocty, o jejímž vynikání nad zdrželivost nebo čistotu, nebo kteroukoli jinou takovou ctnost, nelze nikomu pochybovati. Neboť vyšší jest ctíti Boha, než správně se chovati k bližnímu nebo k sobě. Tudíž skutky zdrželivosti nebo čistoty nebo kterékoli podobné ctnosti, která jest pod bohopoctou, jsou chvalnější, dějí-li se ze slibu.

Také pro to mluví svatá snaha Církvě, která vybízí ke slibům, a uděluje odpustky a výsady slibujícím jíti na pomoc Svaté Zemi nebo jinam na obranu Církvě. Nevybízela by však ke slibům, kdyby bylo lépe konati dobré skutky bez slibu. Bylo by to totiž proti napomenutí Apoštolovu Korintským, I. 12: »Horlete pro lepší dary.« Pročež, kdyby bylo lépe konati dobré skutky bez slibu, nevyzývala by ke slibům, nýbrž by i od slibů odrazovala, buď zákazem nebo neschvalováním. Podobně také, ježto úmyslem Církvě jest vésti lidi k lepšímu stavu, zbavila by všechny slibů učiněných, aby tak jejich dobré skutky byly chvalnější. Tudíž takové tvrzení patrně odporuje tomu, čeho se Církev obecně drží a jak smýšlí, pročež také bylo zavrženo jako kacířské.

K tomu pak, co ve svůj prospěch namítají, snadno se mnohonásobně odpovídá. Nejprve totiž není všeobecně a o všem pravdou jejich tvrzení, že skutek vykonaný ze slibu jest méně dobrovolný. Jsou totiž mnozí, kteří co slíbili, konají s tak ochotnou vůlí, že i kdyby nebyvali slíbili, nejenom by to konali, nýbrž i slíbili.

Za druhé připuštme, že skutek, který někdo koná ze slibu nebo poslušnosti, jednoduše vzatý jest nedobrovolný; přece ježto jej koná z nezbytnosti slibu nebo poslušnosti, které nechce porušiti, také chvalněji jedná, když tak činí, a s větší zásluhou, než kdyby to konal z ochotné vůle bez slibu. Byť totiž neměl ochotnou vůli vykonati to, třebaš postiti

se, přece má ochotnou vůli splniti slib nebo poslechnouti, což je mnohem chvalnější a záslušnější než postiti se, pročez více zasluhuje, než ten, který se postí ze své vůle. A soudí se na tím větší ochotu vůle splniti slib nebo poslechnouti, čím samo o sobě více odporuje vůli to, co koná pro slib nebo poslušnost. Proto píše Jeronym mnichu Rustikovi: »Tím vším řeč směřuje k tomu, abych tě naučil, že nemáš býti ponechán své libovůli.« A za krátko praví: »Nedělej co chceš; jez co se poroučí, měj co dostaneš, odívej se poskytnutým, vykonej uloženou práci, podrob se komu nechceš, unaven přijď na stanoviště, chodě dřimej, a buď nucen vstávat před úplným vyspáním.« Z čehož je patrné, že to přispívá k záslušnosti dobrého skutku, že někdo koná nebo snáší pro Boha, co samo o sobě by nechtěl; protože se vůle shledává tím ochotnější k vroucnosti božské lásky, čím více naší vůli odporuje to, co pro ni konáme nebo snášíme. Pročez se i mučedníci tím více velebí, čím více proti lidské vůli vytrpěli z lásky k Bohu. Tak v II. Machabejské knize pravil Eleazar v mukách: »Hrozná tělesná bolest snáším, ale v duši to rád trpím v bázni Boží.«

Za třetí, když někdo ani nedodrží vůli zachovati slib nebo poslouchati, jest jasné, že u Boha takový platí za věrolomného a zrádce poslušnosti, ježto Bůh je soudcem srdcí. Jestli však co slíbil nebo co se mu poroučí, splní z pouhé lidské bázně nebo studu, není mu záslušné u Boha, protože to nekoná z vůle líbiti se Bohu, ale z donucení lidskými ohledy. Ale přece nesliboval bez užitku, jestliže sliboval z lásky, neboť slibem zasloužil více než jiný prostým postěním, a ta zásluha mu zůstává, až se bude káti z nevěrnosti srdce.

Z toho je také patrná odpověď na uvedené autority, které mluví o lidské nutnosti, když totiž někdo z lidského studu nebo strachu koná, co přísahal nebo slíbil. Nemluví však o nutnosti, kterou působí cíl lásky božské, třebaš když někdo koná

nebo snáší ta, která by jiný nechtěl, aby splnil vůli Boží. A to je patrné ze slov Apoštolových, jenž Korintským, II. 9 praví: »Ne ze smutku nebo z nutnosti.« Neboť smutek působí lidská nutnost, kdežto nutnost božské lásky odklízí smutek nebo zmenšuje. Také je to patrné ze slov Prosperových: »Ježto nejsme již oddaní, nýbrž přinuceni, konajíce věc.« Neboť nutnost, která vychází z božské lásky, nezmenšuje lásku, nýbrž zvětšuje. A že taková nutnost je chvalná a žádoucí, je patrné z toho, co praví Augustin v Listě Armentariovi a Pavlíně: »Protože již jsi chtěl, již ses zavázal, není ti dovoleno jednati jinak. Dokud jsi neměl slib, svobodně jsi mohl činiti, co bys chtěl, ale to bys byl nízko, neboť není štěstím svoboda, kterou se stává, že nejsme povinni něčím, co se nám se ziskem vrátí. Nyní však, protože u Boha platí tvé zaslíbení, nevybízím tě k veliké spravedlnosti, totiž ke zdrželivosti, kterou jsi již slíbil, jak je z hořejšího patrné, ale odstraňuji tě od veliké nepravosti. Neboť, nesplníš-li, cos slíbil, nebudeš takový, jakým bys zůstával, kdybys byl nic takového neslíbil; tehdy totiž bys byl menší, nikoli horší; nyní však tím jsi ubožejší, jestliže nezachováš Bohu věrnost, což budiž daleko, čím blaženější, když zachováš. Proto však nelituj, žes slíbil, nýbrž raduj se, že již ti není dovoleno, co bys byl směl ke své škodě. Vzchop se tedy nebojácně a slova učiň skutky; bude tě podporovati ten, jenž chce tvé sliby. Šťastná to nutnost, která nutí k lepšímu.« Z těch slov je také patrné, že je bludné, co praví, že nikdo není povinen splniti slib vstoupení do řehole.

HLAVA 13.

O DOKONALÉ LÁSCE K BLIŽNÍMU, KTERÁ JE NUTNÁ KE SPÁSE.

Po úvaze o dokonalosti lásky, pokud se týká lásky k Bohu, zbývá úvaha o dokonalosti lásky, pokud

se týká lásky k bližnímu. Jest pak uvážiti mnoho stupňů dokonalosti při lásce k bližnímu, jako při lásce k Bohu. Neboť jest jedna dokonalost, která se vyžaduje ke spáse a spadá pod nutnost přikázání. Je také nějaká jiná dokonalost nadbytečná, která spadá pod radu.

Dokonalost pak lásky k bližnímu, nutnou ke spáse, jest viděti z onoho způsobu milovati, který se nám předpisuje v přikázání milovati bližního, když se praví: »Milovati budeš bližního svého jako sebe.« Že však Bůh jest všeobecné dobro, jsoucí nad námi, k dokonalosti božské lásky se vyžaduje, aby se celé srdce člověka nějak obrátilo k Bohu, jak je patrné ze svrchu řečeného. A proto se vhodně vyjadřuje způsob božské lásky tím, že se praví: »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého.« Ale náš bližní není všeobecné dobro, jsoucí nad námi, nýbrž jednotlivost, postavená pod námi. A proto se nám neurčuje způsob, aby někdo miloval bližního z celého srdce, nýbrž jako sebe.

Z tohoto pak způsobu milovati bližního následuje trojí. A to nejprve, aby láska byla pravá, ježto se totiž zdá v pojmu oblíby nebo lásky, aby někdo chtěl dobro tomu, jež miluje, jest jasné, že pohyb lásky nebo oblíby tihne ke dvojímu; totiž k tomu, jemuž někdo chce dobro, a k dobru, které mu přeje. A ačkoli se obojí nazývá milovaným, přece vpravdě je milované to, čemu někdo přeje dobro. Dobro pak, které někdo někomu přeje, nazývá se láskou jaksi nepřímou, pokud se ho týká úkon lásky ve svém důsledku. Není totiž vhodné říkati, že to je vpravdě a vlastně milováno, čeho zničení si někdo přeje. Jsou však mnohá dobra, která se stráví když se upotřebí v náš užitek, jako víno, když se pije, a kůň, když se vystavuje boji. Z toho jest jasné, že když chceme nějaké věci upotřebiti ve svůj užitek, vpravdě a vlastně milujeme sebe, kdežto ony věci se nazývají od nás milovanými nepřímou, a jaksi převráceně. Jest však jasné, že každý přirozeně tak sebe miluje, že sobě přeje dobra, třebaš

šťěstí, ctnost, vědění, a co se vyžaduje na udržování života. Cokoli však kdo bere ke svému užívání, toho vpravdě nemiluje, nýbrž užívání a spíše sebe. Jako pak jiné věci bereme do svého užívání, tak i lidi.

Jestliže tedy bližní milujeme toliko tím způsobem, pokud nám mohou býti k užitku, jest jasné, že je vpravdě nemilujeme, ani jako sebe. A to je patrné v přátelství k užitečnému a těšícímu. Neboť kdo miluje někoho, jenž je mu k užitku nebo potěšení, dosvědčuje lásku k sobě. Hledá totiž v druhém těšící nebo užitečné dobro, ne však toho, v němž hledá; leč jako se mluví o lásce k vínu nebo koni, které nemilujeme jako sebe, že jim přejeme dobra, nýbrž spíše je chceme pro sebe, protože jsou dobrá.

Tedy z toho, že se předpisuje, aby člověk miloval bližního jako sebe, nejprve se ukazuje pravost milování, které musí býti v lásce. Neboť láska vychází »ze srdce čistého a dobrého svědomí a nepředstírané víry«, jak praví Apoštol Timotheovi, I. 1. Proto, jak také praví Korintským, I. 13: »Láska nehledá, co jejího jest«, nýbrž přeje dobra těm, které miluje. Za příklad té věci pak dává sám sebe, když praví Korintským, I. 10: »Nehledaje, co mně jest užitečné, nýbrž co mnohým, aby byli spaseni.«

Za druhé se nám v uvedeném způsobu naznačuje, že láska k bližnímu má býti spravedlivá a správná. Láska je totiž spravedlivá a správná, když se dává většímu dobru přednost před menším. Jest pak jasné, že mezi všemi lidskými dobry první místo má dobro duše, za ním pak se řadí dobro těla, poslední pak je dobro, které záleží v zevnějších věcech. Pročež vidíme, že tento pořad milovati sebe je člověku dán od přirozenosti. Není totiž nikoho, kdo by nechtěl spíše býti zbaven tělesného oka než užívání rozumu, jenž jest okem myslí. Rovněž na ochranu nebo zachování svého tělesného života dá člověk všechny své zevnější statky, podle slov Jobových, 2: »Kůži za kůži, a všechno, co člověk má, dá za duši svou.« Tento pak vrozený

řád lásky k sobě pochybí zřídka, nebo u nikoho, vzhledem ku přirozeným dobrům, z nichž jsme vzali příklad.

Shledávají se však někteří, kdo převracejí u přidaných tento řád milování, jako když pro zdraví nebo potěšení těla mnozí odhazují dobro ctnosti nebo vědy. A také k vůli získání zevnějších statků vystavují své tělo nemírným nebezpečím a námáhám; láska těchto není správná, ba, řeknu více, tito dokazují, že ani vpravdě nemilují. Neboť každá věc se nejvíce jeví jako to, co jest v ní hlavní. Proto také říkáme, že něco koná město, když to konají předáci města. Jest však jasné, že hlavní v člověku jest duše, a z částí nebo mohutností duše rozum nebo mysl. Kdo tedy pohrdne dobrem rozumové duše, utkvívaje na dobrech těla nebo duše smyslové, jasně ukazuje, že se nemiluje vpravdě. Pročež se též praví v žalmu 10: »Kdo miluje nepravost, nenávidí duši svou.«

Tak se tedy ustanovuje správnost lásky k bližnímu, když se někomu přikazuje, aby miloval bližního jako sebe; aby totiž bližním přál dobra tím pořadem, jakým je má přátí sobě. A to nejprve dobra duchovní, potom dobra tělesná, i ta, která záleží v zevnějších statcích. Kdyby však někdo přál bližnímu zevnější statky na úkor tělesného zdraví, nebo tělesná dobra na úkor spásy duše, nemiluje ho jako sebe.

Za třetí pak se ve zmíněném způsobu přikazuje, aby milování bližního bylo svaté. Něco pak se nazývá svatým z toho, že je zařízeno k Bohu; pročež i říkáme svatý oltář, protože je Bohu zasvěcen, i jiná taková, která jsou určena pro Boží službu. Že pak někdo miluje druhého jako sebe, vzniká z toho, že mají nějaké vzájemné společenství; pokud totiž nějaká dvě se spolu sejdou, považují se za jedno, a tak jedno z nich se má k druhému, jako k sobě. Nějací dva pak se mohou mnohonásobně sejítí. Někteří se totiž sešli přirozeným sejitím podle tělesného narození, ježto pocházejí z týchž rodičů.

Jiní pak se scházejí nějakým občanským sejitím, třebaže jsou občany téže obce a pod týmž vládcem a řídí se týmiž zákony. A podle každého zaměstnání nebo jednání se shledává nějaké sejití nebo společenství; jako jsou společníky v obchodování, ve vojsku, nebo v práci řemeslné nebo umělecké, nebo v čemkoli takovém. A takové lásky k bližnímu mohou sice o sobě býti čestné a správné, ale nenazývají se proto svaté, nýbrž jen proto, že milování bližního se zařizuje k Bohu. Jako totiž lidé, kteří jsou členy jedné obce, shodují se v tom, že jsou poddáni jednomu vládcovi, jehož zákony jsou řízení, tak i všichni lidé, pokud přirozeně tíhnou k blaženosti, mají nějakou povšechnou shodnost směrem k Bohu, jakožto k nejvyššímu pánu všech a zdroji blaženosti a zákonodárci veškeré spravedlnosti.

Jest pak povážiti, že dobro obecné má podle správného rozumu míti přednost před dobrem vlastním, jakožto každá část nějakým přírodním nutkáním se zařizuje k dobru celku. Známkou toho jest, že někdo nastaví rání ruku, aby chránil srdce nebo hlavu, na nichž závisí život celého člověka. Ve zmíněném pak společenství, v němž se všichni lidé scházejí v cíli blaženosti, každý člověk se považuje za jednu část, dobro pak společné celku jest sám Bůh, v němž jest blaženost všech.

Tak tedy podle správného rozumu a nutkání přirozenosti každý se zařizuje k Bohu, jako část se zařizuje k dobru celku. To pak se děje skrze lásku, kterou člověk miluje sebe pro Boha. Když tedy někdo miluje také bližního pro Boha, miluje jej jako sebe, a tím se milování stává svatým. Pročež se praví v I. listě Janově: »To přikázání máme od Boha, aby, kdo miluje Boha, miloval také svého bratra.«

Za čtvrté jsme z řečeného způsobu lásky poučování, že milování bližního jest účinné a skutky. Neboť jest jasné, že každý tak miluje sebe, že nejen chce, aby měl dobro a neměl zlo, ale každý podle možnosti si obstarává dobro, a zabraňuje zlu. Tehdy

tedy člověk miluje bližního jako sebe, když nejen má cit pro bližního, kterým mu přeje držení dober a postrádání zla, ale také ukazuje účinek, konaje skutky. Proto se praví v I. listě Janově: »Synáčekové moji, nemilujme slovem, ani jazykem, nýbrž skutkem a pravdou.«

HLAVA 14.

O DOKONALÉ LÁSCE K BLIŽNÍMU, KTERÁ
SPADÁ POD RADU.

Po úvaze o tom, co lásce k bližnímu dává dokonalost, nutnou ke spáse, jest uvažovati o dokonalosti lásky k bližnímu, která přesahuje obecnou dokonalost a spadá pod radu. Tato pak dokonalost se vidí ve trojím.

A to nejprve v rozsahu. Čím totiž láska zasahuje četnější, tím se zdá láska k bližnímu více dokonalá. Jest pak v tomto rozsahu lásky uvážiti trojí stupeň.

Jsou totiž někteří, kteří milují jiné lidi buď pro sobě prokázaná dobrodiní, nebo pro svazek spříznění přírozeného nebo občanského; a tento stupeň lásky jest omezen hranicemi občanského přátelství. Proto praví Pán u Matouše, 5: »Milujete-li ty, kteří vás milují, jakou budete míti odměnu? Zda to nečiní i publikáni? A když pozdravujete toliko své bratry, co velikého činíte? Zda to nečiní i pohané?«

Jsou pak jiní, kteří cit milování rozšiřují také na cizí, jen když se na nich nenajde něco, co se jim protiví; a také tento stupeň milování jest nějak v mezích přírody. Protože totiž všichni lidé jsou shodní v přirozenosti druhu, každý člověk jest od přirozenosti přátelský ke každému člověku. A to se nejvíce ukazuje v tom, že člověk druhému bloudícímu ukáže cestu, a padlého zdvihá, a prokazuje jiné takové účinky milování. Ale protože od přirozenosti člověk sebe miluje více než druhého, a také z téhož kořene vychází, že jest něco milo-

váno a jeho protiva v nenávisti, je důsledek, že milovati nepřátele není obsaženo v mezích přirozeného milování.

Třetí pak stupeň milování jest, že se milování bližního rozšíří také na nepřátele. Tomu stupni milování učí Pán u Matouše, 5, říká: »Milujte své nepřátele, čiňte dobré těm, kteří vás nenávidí.« A ukazuje, že v tom je dokonalost milování, když nakonec dodává: »Budte tedy dokonalí, jakož i váš nebeský Otec jest dokonalý.« Že pak to je nad obecné milování, je patrné z Augustina v Enchiridion, kde praví, že to trojí mají dokonalé dítky Boží, a že každý věřící se má o to snažiti, a lidského ducha k tomu vésti modlitbou k Bohu a bojováním se sebou. Avšak toto tak veliké dobro není tak časté, ale přece věříme, že jest vyslyšena modlitba, kterou pravíme: »Odpust nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům.«

Zde však jest povážiti, že se zdá patřiti do nutnosti přikázání, aby také byli nepřátelé milováni; neboť jménem bližního se rozumí každý člověk, a nedělá se žádná výjimka v těchto slovech: »Milovati budeš bližního svého jako sebe.« Ale to se snadno řeší, připomeneme-li si to, co bylo svrchu řečeno o dokonalosti božské lásky. Bylo totiž svrchu řečeno, že ve slovech: »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého«, může se rozuměti i že je to nutné přikázání, i že patří k dokonalosti rady, i konečně že jest dokonalostí patřících. Jestli se totiž tak rozumí »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého«, aby se srdce člověka stále skutečně neslo k Bohu, tak patří k dokonalosti patřících. Rozumí-li se však tak, aby srdce člověka nic nepřijalo, co jest proti božské lásce, tak jest nutným přikázáním. Aby však člověk k vůli svobodnější službě Boží také odvrhl ta, kterých může dovoleně užívati, jest dokonalost rady.

Tak tedy se musí i zde říci, že v nutnosti přikázání jest, aby ze společenství lásky, kterou je každý povinen milovati bližního, nevykloučoval ne-

přítele, ani ve svém srdci nepřipouštěl nic protivného této lásce. Ale aby mysl člověka měla skutečný pocit lásky k nepříteli, i když není nutnosti, to patří do dokonalosti rady. Neboť v případě nějaké nutnosti jsme povinni také zvláštním úkonem milovati nepřátele a prokázati jim dobrodiní, a to z nutnosti příkázání; třebaš kdyby hlady umírali nebo byli v nějakém takovém postavení. Ale nejsme nutností příkázání povinni mimo tyto případy nutnosti prokazovati nepřítelům zvláštní cit a skutek, ježto z nutnosti příkázání ani nejsme povinni toto v jednotlivostech prokazovati každému.

Takové pak milování nepřátel plyne přímo pouze z božské lásky. Neboť při jiném milování pohne k milování nějaké jiné dobro, třebaš buď prokázané dobrodiní, nebo pokrevní společenství, nebo spoluobčanství, nebo něco takového. Ale k milování nepřátel nemůže nic jiného pohnouti než pouze Bůh. Milují se totiž, jakožto tvorové Boží, jakožto učinění k jeho obrazu a mající k němu přístup. A protože láska dává Bohu přednost před všemi jinými dobry, vidí sice poškození dobra svého od nepřátel jako pohnutku k nenávidění jich, ale více vidí dobro božské, jako pohnutku k milování jich. Pročež, čím je v člověku silnější láska k Bohu, tím se snadněji jeho duch přikloní k milování nepřítelů.

Za druhé pak se pozoruje dokonalost milování bližního v napětí lásky. Je totiž jasné, že čím napjatěji se něco miluje, tím snáze se pro ně pohrdne jinými. Může se tedy viděti, zda má dokonalou lásku k bližnímu, z toho, čím pohrdne z lásky k bližnímu. Této dokonalosti pak je trojí stupeň.

Jsou totiž někteří, kteří pohrdnou zevnějšími statky pro lásku k bližním, buď že část jich poskytnou bližním nebo docela všechny rozdají bližním; a zdá se, že se toho Apoštol dotýká, když praví Korintským, II. 13: »Kdybych rozdál všechn statek na pokrm chudým.« A Velepíseň 8 praví: »Kdyby dal člověk všechn statek svého domu za lásku, jako ničím jím pohrdne.« Pročež se zdá, že i Pán to

zahrnuje, když dává komusi radu sledovati dokonalost, říká u Matouše 19: »Chceš-li býti dokonalý, jdi a prodej vše, co máš, a dej chudým, a budeš mít poklad v nebi, a pojď a následuj mne«: kdež se zdá zařizovati odřeknutí zevnějších statků ke dvojímu, totiž k milování bližního, když praví, »a dej chudým«, a k milování Boha, když praví, »následuj mne«. Sem také patří, když někdo neváhá utrpěti škodu v zevnějších statcích pro milování Boha nebo bližního. Proto i Apoštol některé chválí, říká Židům 10: »Uloupení svých statků jste přijali s radostí«; a v Příslovích 12 se praví: »Kdo nedbá škody pro přítele, je spravedlivý.«

Tento stupeň lásky pak chybí těm, kteří z majetku svého nepečují o poskytnutí pomoci bližním, majícím nedostatek. Proto se praví v I. listě Janově, 3: »Kdo by měl statky tohoto světa, a viděl by, že jeho bratr potřebuje, a zavřel by mu srdce své, jak v něm zůstává láska Boží?«

Druhý pak stupeň lásky jest, když někdo své tělo vystaví námahám z lásky k bližním. Té věci příklad ukazuje Apoštol sám na sobě, když praví Korintským, II. 1: »Ať se lopotíme pro vaše povzbuzení a spasení«, a Timotheovi II. 2 praví: »Trpím až do vazby jako zločinec, avšak slovo Boží není přivázáno; proto všechno snáším pro vyvolené, aby i oni dosáhli spásy.«

Tento pak stupeň chybí těm, kteří by nevynechali žádného potěšení, ani nesnesli nějakého nepohodlí z lásky k druhým; a proti těm se praví u Amosa 6: »Kteří spávají na lůžkách ze slonoviny, kteří si hoví na svých poduškách, kteří pojídáte berany ze stáda a telata z prostřed skotu. Kteří zpíváte ke zvuku harfy, domnívajíce se, že máte hudební nástroje jako David, pijíce víno z misek a nejlepší mastí pomazání, a nic se vás nedotýká zkáza Josefova.« A Ezechiel 13 praví: »Nepovstali jste na odpor, ani jste nepostavili zeď pro lid Izraelský, abyste se postavili do boje v den Páně.« Proto se praví v I. listě Janově 3: »Z toho jsme poznali

lásku Boží, že on za nás položil duši, a my máme za bratry duši položití.« Nad tento pak stupeň ne může láska jíti. Neboť praví Pán u Jana 15: »Nac tuto lásku nemá nikdo větší, když někdo položí svou duši za své přátele«: pročez v tom záleží dokonalost bratrské lásky.

K duši pak patří dvojí. A to jedno, že má život od Boha; a v tom se nemá položití duše za bratry. Tolik totiž někdo miluje život duše své, kolik miluje Boha. Avšak Boha musí každý více milovati než bližního. Nemá tedy nikdo ve hříchu pohrdnouti životem duše své, aby bližního zachránil.

Druhé pak se pozoruje na duši, že totiž oživuje tělo a jest původem lidského života; a v tom máme položití život za bratry. Máme totiž bližního více milovati nežli svá těla. Proto se sluší položití život tělesný za duchovní spásu bližních. A to je povinnost z přikázání v nutném případě; třeba kdyby někdo viděl, že je někdo sváděn od nevěřících, měl by se vystaviti nebezpečí smrti, aby jej vysvobodil z nebezpečí svedení.

Avšak aby někdo mimo tyto nutné případy se vydával v nebezpečí smrti na jejich záchranu, patří do dokonalé spravedlnosti nebo do dokonalosti rady; příklad toho můžeme viděti u Apoštola, jenž praví Korintským, II. 12: »Já pak přechoťně vynaložím, a sám sebe nad to vynaložím, pro vaše duše«; k čemuž praví Glossa: »To je dokonalá láska, když někdo je hotov i zemřít za bratry.«

Nějakou podobnost se smrtí pak má stav otrocký, pročez se také nazývá smrtí občanskou. Život se totiž nejvíce projevuje tím, že se někdo pohybuje sám, to pak se zdá jako mrtvé, co se nemůže pohybovati leč pohybováno od jiného. Jest pak jasné, že otrok se nepohybuje samovolně, nýbrž z rozkazu pánova. Proto člověk, pokud je podroben otroctví, má jakousi podobu smrti. Proto se zdá patřiti do téže dokonalosti lásky, když se někdo z lásky k bližnímu podrobí otroctví, jako když se vydá do nebezpečí smrti, ač toto se zdá dokona-

lejší, protože lidé přirozeně více utíkají smrti než otroctví.

Za třetí se pak vidí dokonalost bratrské lásky v účinku. Čím větší totiž statky vynakládáme pro bližní, tím se láska jeví větší. Lze pak při tom pozorovati tři stupně. Jsou totiž někteří, kdo bližním poslouží statky tělesnými, jako kdo šatí neoděné, sytí hladové a slouží nemocným, a konají jiná taková, jež Pán považuje za prokázaná sobě, jak je patrné z Matoušovy hlavy 25. – Jsou též někteří, kdo udělují statky duchovní, jež však nepřesahují schopnost člověka; jako kdo poučí nevědomého, poradí nerozhodnému a zpět přivede zbloudilého. Za to je chválen Job, 4: »Hle, poučil jsi mnohé a klesající ruce jsi posílil, kolísající utvrdily řeči tvé, a upevnil jsi kolena třesoucí.« – Jsou ještě jiní, kteří udělují bližním statky duchovní a božské, přesahující přirozenost a rozum: totiž poučení o Bohu, vedení k Bohu, a duchovní účast na svátostech. A o těch darech se zmiňuje Apoštol, řka Galatským, 3: »Jenž vám uděluje ducha a působí ve vás ctnosti.« A Soluňským, I. 2: »Když jste od nás přijali slovo hlasu Božího, hle, přijali jste je ne jako slovo lidí, nýbrž jako pravé slovo Boží.« A Korintským, II. 2: »Zasnoubil jsem vás jednomu muži«; a potom dodává: »Neboť jestliže ten, jenž přijde, hlásá jiného Krista, kterého my jsme nehlásali, nebo jiného ducha, kterého jste nedostali, nebo jiné evangelium, jež jste nepřijali, právem byste trpěli.« Udělování pak těchto darů obsahuje jakousi zvláštní dokonalost bratrské lásky, protože skrze tyto dary je člověk spojován s posledním cílem, v němž záleží nejvyšší dokonalost člověka; proto se praví u Joba 37, aby se ukázala tato dokonalost: »Znáš cesty mraků, veliká a dokonalá vědění?« Neboť podle Řehoře se mraky rozumí svatí kazatelé. Tyto mraky pak mají vznešené cesty, totiž cesty svatého kázání, a dokonalá vědění, ježto vědí, že podle svých zásluh nejsou nic, protože to, co poskytují bližním, jest nad ně.

Tato dokonalost se pak zvětšuje, jestliže tato duchovní dobra se neposkytují toliko jednomu nebo dvěma, ale celému množství; protože také podle Filosofů je dobro národa dokonalejší a božstější nežli dobro jednoho. Proto i Apoštol praví Efeským, 4: »Jiné pak pastýři a učitelé na dokonalost svatých ke služebnému dílu, na vzdělání těla Kristova«, totiž celé Církve. A Korintským I. 14 praví: »Protože jste duchovní horlivci, ke vzdělání Církve se snažte oplývati.«

HLAVA 15.

ČEHO SE VYŽADUJE KE STAVU DOKONALOSTI.

Jest nyní uvážiti, že podle předeslaného dokonalost jest nejen konati nějaké dokonalé dílo, nýbrž také dokonalé dílo slíbiti. Kdo tedy koná nějaké dokonalé dílo ze slibu, dosahuje dvojí dokonalosti. Jako kdo zachovává zdržlivost, má jednu dokonalost; kdo však se slibem zaváže k zachovávání zdržlivosti, má dokonalost zdržlivosti a slibu.

Dokonalost pak, jež je ze slibu, mění život a stav, jako se svoboda a služebnost nazývají rozličným životem nebo stavem. Tak se totiž bere stav podle papeže Hadriána, jenž praví: »Jestliže se někdy koná odvolání v hrdelní při nebo stavovské, nemá se jednati skrze zástupce, nýbrž skrze ně samé.« Neboť když někdo slíbil zachovávat zdržlivost, zbavuje se svobody pojmouti manželku; kdo se však zdržuje jednoduše bez slibu, není zbaven zmíněné svobody. Nemění se tedy v ničem jeho život, jako se mění život toho, jenž slibuje. Neboť i u lidí, jestliže někdo druhému slouží, nemění proto život, ale jestliže se zaváže ke službě, již mu nastal jiný život.

Jest však uvážiti, že si někdo může odnít svobodu buď naprosto nebo z části. Kdyby se totiž někdo zavázal Bohu nebo lidem ke konání něčeho

zvláštního, a na nějakou dobu, neztratil svobodu naprosto, nýbrž jen v tom, v čem se zavázal. Když však se zcela odevzdá do moci druhého, takže si neponechá žádnou volnost, jednoduše změnil život, stav se naprosto otrokem.

Tak tedy, když někdo slíbí Bohu nějaké zvláštní dílo, třebaš pout nebo půst, nebo něco takového, nezměnil jednoduše život nebo stav, nýbrž jen v něčem. Když však celý svůj život slibem odevzdal Bohu, aby mu sloužil v pěstování dokonalosti, již jednoduše přijal život nebo stav dokonalosti.

Stává se pak, že někteří pěstují dokonalost bez slibu, jiní však celý svůj život odevzdávají slibem dokonalosti, kterého neplní. Z čehož je patrné, že někteří sice jsou dokonalí, ač nemají stav dokonalosti; jiní pak stav dokonalosti mají, ale dokonalí nejsou.

HLAVA 16.

ŽE PŘÍSLUŠNOST DO STAVU DOKONALOSTI MAJÍ BISKUPOVÉ A ŘEHOLNÍCI.

Z toho, co bylo svrchu řečeno, je jasně patrné, kdo má příslušnost do stavu dokonalosti. Bylo totiž shora řečeno, že k dokonalosti božské lásky se jde trojí cestou, totiž odřeknutím zevnějších statků, opuštěním manželky a všech tělesných myšlenek, a zapíráním sebe buď smrtí vytrpěnou pro Krista, nebo zapřením vlastní vůle. Kdo tedy svůj celý život odevzdají Bohu slibem těchto skutků dokonalosti, ti zjevně přijímají stav dokonalosti. A protože v každé řeholi se skládají tyto tři sliby, jest jasné, že každá řehole je stav dokonalosti.

Bylo pak také ukázáno, že trojí patří k dokonalosti bratrské lásky, aby totiž byla láska k nepřátelům a posloužilo se jim; a aby někdo položil svou duši za bratry, buď se vydává v nebezpečí smrti, nebo také úplným odevzdáním svého života ku prospěchu bližních; a aby se bližním poskytovalo

duchovní. Jest pak jasné, že to trojí jest povinností biskupů. Ježto totiž přijali péči o církevní obec, v níž se často najdou někteří, kdo je nenávidí, pronásledují a hanobí, nastává jim nutnost odpláceti nepřátelům a pronásledujícím láskou a dobročinností; jak toho příklad vidíme na Apoštolech, jichž jsou biskupové nástupci. Dlíce totiž uprostřed nepřátel, pečovali o jejich spásu. Proto jim také Pán nařizuje u Matouše 10: »Hle, posílám vás jako ovce mezi vlky«; že totiž velmi od nich pokousáni nejen nezahynou, nýbrž ještě je obrátí. A Augustin v knize O horské řeči Páně, vykládá slova u Matouše 5: »Udeří-li tě kdo na pravou tvou líc, nastav mu i druhou«, praví takto: »Že toto náleží do milosrdenství, pociťují nejvíce ti, kteří slouží těm, které velmi milují, buď dětem nebo pomateným, od nichž často mnoho vytrpí, a jestliže toho jejich zdraví vyžaduje, snášejí i větší utrpení. Učí tedy lékař a pán duší, aby jeho učedníci s klidným duchem snášeli slabosti těch, o jejichž spásu se budou starati. Neboť každá nešlechtnost pochází ze slabosti ducha, protože není více bez viny, než ten, jenž má silnou ctnost.« V tom smyslu praví Apoštol Korintským, I. 4: »Proklínání žehnáme, trpíme pronásledování a snášíme, pohanění se modlíme.«

Také jsou biskupové povinni položití duši svou za spásu svých poddaných. Praví totiž Pán u Jana 10: »Já jsem pastýř dobrý; dobrý pastýř dává duši svou za své ovce«; což vykládá blažený Řehoř slovy: »Drazí bratří, v čtení evangelním jste slyšeli své poučení, slyšeli jste naše nebezpečí«; a potom pokračuje: »Tudíž nám byla ukázána cesta pohrdání smrtí, abychom ji nastoupili, byl podán tvar, do kterého bychom se vtiskli. Nejprve tedy musíme jeho ovcím milosrdně poskytnouti, co je zevnější. Potom však, je-li třeba, máme i svou smrt za ně obětovati«, a potom dodává: »Vlk totiž přijde na ovce, když kterýkoli nespravedlivý a násilník utiskuje každého věřícího a malého; ale ten, který se zdál pastýřem, ale nebyl, opouští ovce a prchá, protože se ne-

odvažuje postavit na odpor jeho nespravedlnosti ze strachu, že se sám octne v nebezpečí.« Z těch slov je patrné, že patří do povinností pastýřského úřadu neutíkat nebezpečí smrti pro spásu svěřeného stáda. Je tedy ze samého sobě svěřeného úřadu vázán k této dokonalosti lásky, aby za bratry duši položil.

Podobně je také velekněz svým úřadem vázán k tomu, aby bližním posluhoval duchovními statky, a to jakožto ustanovený prostředník mezi lidmi a Bohem, jsa zástupcem toho, jenž jest »prostředníkem Boha a lidí, Ježíše Krista«, jak se praví v I. listě Timotheovi 2; jehož obrazem byl Mojžíš, když v Deuteronomiu 5 řekl: »Já jsem byl toho času zástupce a prostředník mezi Bohem a vámi«; a proto prosby a zapřisahání podává Bohu jménem lidu, protože »Každý velekněz, vzatý z lidí, pro lidi jest ustanoven na to, co jest vůči Bohu, aby podával dary a oběti za hříchy«, jak se praví Židům 5. Ale opět je zástupcem Boha vůči lidu, když jako mocí Boží lidu dává rozsudky, poučení, příklady a svátosti. Pročež praví Apoštol Korinským, II. 2: »Já, co jsem daroval, jestliže jsem co daroval pro vás, v osobě Kristově«; a v témž listě praví: »Žádáte si snad zkusiti Krista, jenž mluví ve mně?« A Korinským, I. 9: »Jestliže jsme u vás zasedli duchovní, je to veliké, když žneme vaše hmotná?«

K této dokonalosti pak se biskupové zavazují ve svém zřízení čili vysvěcení, jako řeholníci svými sliby. Proto praví Apoštol Titovi, I., poslední hlava: »Bojuj dobrý boj víry, chop se života věčného, ke kterému jsi povolán a vyznav dobré vyznání před mnohými svědky«, totiž při svém vysvěcení, jak tamtéž vykládá Glossa.

A proto biskupové stav dokonalosti mají jako řeholníci. Jako pak se při lidských smlouvách užívá nějakých okázalostí podle lidského právnictví, aby se smlouva jevila pevnější, tak s jakousi okázalostí a žehnáním se vstupuje do stavu velekněžského, jako se slaví řeholní sliby. Pročež praví Diviš v 6.

hlavě Církevní Hierarchie, mluvě o mniších: »Proto jim také svaté zákonodárství dalo dokonalou milost a dopřálo jim nějakého posvěcujícího vzývání.«

HLAVA 17.

ŽE STAV BISKUPSKÝ JEST DOKONALEJŠÍ NEŽ
STAV ŘEHOLNÍ.

Mohlo by se však někomu méně obezřetnému zdáti, že stav řeholní dokonalosti jest vyšší nežli stav velekněžské dokonalosti; jako milování Boha, k jehož dokonalosti jest ustanoven stav řeholní, vyniká nad milování bližního, k jehož dokonalosti jest zřízen stav velekněžský; a jako život činný, jemuž slouží velekněží, jest méně nežli život nazíravý, k němuž se zdá zařízen stav řeholní. Praví totiž Diviš v 6. hlavě Církevní Hierarchie, že někteří nazývají řeholníky služebníky, jiní jen mnichy (»osamělými« P. p.), podle ryzí poddanosti a služby Bohu a podle nerozděleného a odloučeného života, jenž nerozděleným obracením, to jest rozjímáním o svatých věcech, je spojuje s bohotvárnou jednotou a Bohu milou dokonalostí.

Mohlo by se také někomu zdáti, že stav biskupů není dokonalý, protože jest jim dovoleno míti bohatství, kdežto přece Pán praví u Matouše 19: »Chceš-li býti dokonalý, jdi, a prodej vše, co máš, a dej chudým.« Ale taková řeč odporuje pravdě. Diviš totiž praví v 5. hlavě Církevní Hierarchie, že stav biskupů jest zdokonalující. A v 6. hlavě praví, že stav mnichů je stav dokonalých. Jest však jasné, že se vyžaduje větší dokonalost na to, aby někdo jiným dával dokonalost, než na to, aby někdo sám v sobě byl dokonalý; jako je více, moci někoho učiniti takovým, než býti takový; a každá příčina jest více nežli její účinek.

Zůstává tedy, že stav biskupský má větší dokonalost nežli kterýkoli stav řeholní. Totéž se pak ukáže, uváží-li někdo, k čemu jsou obojí zavázáni.

Řeholníci jsou totiž zavázáni k tomu, aby opustili pozemskosti, aby zachovávali čistotu, a aby žili pod poslušností; avšak mnohem obtížnější a mnohem více než toto jest za spásu jiných položit život, k čemuž jsou zavázáni biskupové, jak bylo řečeno. Z toho jest jasné, že závazek biskupů jest těžší nežli závazek řeholnictví.

Mimo to se zdá, že biskupové mají jistý závazek k tomu, k čemu jsou vázáni řeholníci. Biskupové totiž jsou povinni poskytnouti časný majetek, který mají, svým poddaným v nouzi, neboť je mají pásti nejen slovem a příkladem, nýbrž také časnou pomocí. Proto v poslední kapitole u Jana bylo Petrovi třikrát řečeno od Pána, aby pásł jeho stádo. Což on si zapamatoval, a jiné napomíná k tomuž, řka ve svém prvním listě, poslední hlava: »Páste stádce Páně, které jest u vás.« A v knize svrchu uvedené praví Řehoř jako jménem biskupů: »Svůj majetek máme milosrdně jeho ovcím poskytovatí«; a potom přidává: »Kdo nedá za ovce majetek svůj, když má za ně dáti duši svou?«

Biskupové jsou také zavázáni k čistotě. Neboť, ježto mají jiné očišťovatí, sami musí býti zvláště čistí. Proto praví Diviš v 3. hlavě Nebeské Hierarchie, že očišťující řády mají jiným dávatí ze své čistoty, oplývajíce čistotou.

A ještě, řeholníci se podrobují jednomu představenému slibem poslušnosti. Biskup se však učinil služebníkem všech, jež má na starosti; neboť jest vázán nehledati, co jeho jest, ale co jest všech, aby byli spaseni, jak praví Apoštol Korintským, I. 10. Proto sám o sobě praví v 9. hlavě téhož listu: »Ač jsem byl nejsvobodnější ze všech, učinil jsem se otrokem všech.« A Korintským, II. 4: »Nehlááme sebe, nýbrž Ježíše Krista, Pána našeho, sebe pak jako vaše služebníky skrze Ježíše.« Odtud také povstal zvyk, že se Nejvyšší Velekněz podpisuje »Služebník služebníků Božích.«

Z toho je patrné, že biskupský stav má větší dokonalost nežli stav řeholníků. Opět praví Diviš

v 6. hlavě Nebeské Hierarchie, že řád mnišský není vůdčí druhým, nýbrž sám o sobě stojí svatým a odloučeným stáním. Biskupům však ze závazku slibu náleží přiváděti jiné k Bohu. Praví k tomu Řehoř, k Ezechielovi, že žádná obět není Bohu více milá než horlivost o duše. Tudíž řád biskupů jest nejdokonalejší.

To pak zřejmě ukazuje zvyk Církve, která bere do řádu biskupského řeholníky, vyňavši je z poslušnosti jejich představených. Což by nebylo dovolené, kdyby biskupský stav nebyl dokonalejší. Církev totiž se řídí myšlenkou Pavlovou, jenž praví Korintským, I. 12: »Horlete o lepší dary.«

HLAVA 18.

AČ BISKUPSKÝ STAV JE DOKONALEJŠÍ NEŽLI
STAV ŘEHOLNÍ, PŘECE SE NEMÁ VYHLEDÁ-
VATI.

Ježto Apoštol praví Korintským, I. 13: »Horlete o lepší dary«, když stav biskupský jest dokonalejší nežli řeholní stav, má si spíše člověk obstarávati biskupský stav, nežli dáti se do stavu řeholního. Ale když se pozorně přihlédne, najde se zřejmý důvod, proč je záslužné žádati stav řeholní, kdežto toužiti po stavu biskupském není bez hříchu ctižádostivosti.

Kdo totiž přijme stav řeholní, podrobuje se jiným pro Krista, zapíraje sebe a své; kdo však je povýšen do stavu biskupského, dosahuje nějaké vysoké cti v tom, co je Kristovo; po té však toužiti se zdá opovážlivostí, protože větší čest a moc náleží pouze lepším. Pročež praví Augustin v 19. knize O Městě Božím: »Apoštol chtěl vyložiti, co je biskupství, že totiž je to jméno práce, nikoli slávy. Neboť řecké slovo pochází odtud, že kdo je představeným, dohlíží, maje totiž péči o něco: *epi* je totiž *na*, a *skopos* je *pohlížení*. Tedy řecké *episkopein* můžeme říci »dohlížeti«; aby pochopil, že není bis-

kupem na to, aby miloval vyvýšení, ne pomáhání. Tedy se nikomu nebrání ve snaze poznati pravdu, což patří do chvalného klidu. Ale i když se jak se patří drží a spravuje vysoké místo, bez něhož nemůže býti lid řízen, přece se nepatřičně po něm touží. Pročez láska k pravdě hledá svatý klid, nutkání lásky přijímá spravedlivé zaměstnávání; když však nikdo neukládá toto břemeno, jest se oddávati poznání a rozjímání pravdy. Když se však ukládá, má se přijmouti k vůli potřebě lásky.

Zlatoustý pak, vykládaje řeč u Matouše, »Knížata národů panují nad nimi«, praví: »Toužiti po dobrém díle je sice dobré, protože přísluší naší vůli a jest naší odměnou: avšak dychtiti po vysoké cti jest marnivost.« Neboť Apoštol nebude míti u Boha chválu, že byl Apoštolem, nýbrž že dobře vykonal své dílo apoštolské; je tedy toužiti po zachovalosti, ne po stupni důstojnosti.

Musí se také ještě povážiti, že řeholní stav vede k dokonalosti, kdežto biskupská hodnost předpokládá dokonalost. Neboť kdo přijal čest biskupství, přijímá duchovní učitelství. Proto pravil Apoštol Timotheovi, I. 2: »Já jsem ustanoven kazatelem a apoštolem, pravdu dím bez lži, učitelem národů o víře a pravdě.« Je však směšné, aby se stal učitelem dokonalosti, kdo nezná dokonalost ze zkušenosti. A jak praví Řehoř v Pastýřském listě, »jednání biskupovo má tolik převyšovati jednání lidu, kolik je život pastýřův vzdálen od stáda«.

Ten rozdíl se pak jasně jeví ve slovech Páně. Když totiž Pán dával radu o chudobě, užil těchto slov: »Chceš-li býti dokonalý, jdi, prodej vše, co máš, a dej chudým.« Z toho jest jasně patrné, že přijetí chudoby nepředpokládá dokonalost, ale vede k ní. Když pak Petrovi svěřoval úřad představeného, tázal se: »Šimone Jonášův, miluješ mne více nežli tito?« A když on odpověděl: »Ty víš, že tě miluji«, přidal: »Pasiž ovce mé.« Čímž se jasně dává rozuměti, že přijetí představenství předpokládá dokonalou lásku.

Zdá se však opovážlivostí, aby se někdo považoval za dokonalého. Proto praví Apoštol Filipským 3: »Ne že bych již obdržel nebo již byl dokonalý«; a potom dodává: »Kdokoli tedy jsme dokonalí, tak smýšlejme.« Když však někdo touží po dokonalosti a chce jí dosáhnouti, nejeví se jako opovážlivost, nýbrž jako svatá horlivost, k níž Apoštol vybízí Korintské, I. 13: »Horlete o lepší dary.« A proto vstoupiti do řeholního stavu je chvalné, kdežto dychtiti po hodnosti představenství jest nesmírná opovážlivost. Pročež praví Řehoř v Pastýřském listě: »Kdo odmítl úřad představeného, neodporoval úplně; a ten, jenž chtěl býti poslán, napřed se viděl očištěného oltářním kaménkem.« Čímž se dává rozuměti, že volaný k úřadu představeného ani se nemá rozhodně brániti, ani po něm toužiti, leč by napřed viděl, že jest čistý, aby se buď někdo nečistý neodvážil přistoupiti ke svatým tajemstvím, nebo neodpíral pod rouškou pokory, když jej nebeská milost vyvolila. Protože tedy je velmi těžké, aby kdo poznal, že je čistý, bezpečnější jest vyhýbati se úřadu představeného.

Jest pak i jiné povážiti, totiž, že stav řeholní provází odvržení časných věcí, kdežto naopak s biskupským stavem se pojí mnoho časných statků. Kdo tedy vstupují do stavu řeholního, zjevně ukazují, že nehledají časné statky, nýbrž že odvržením jich usilují o statky duchovní. Kdo však přijmou biskupskou hodnost, leckdy vidí spíše dobra časná nežli věčná. Pročež praví Řehoř v Pastýřském listě: »Tehdy bylo chvalné vyhledávati biskupství, když nikdo nepochyboval, že se jím jde k těžším mukám.« A potom dodává: »Tudíž svatý úřad nejen nemiluje, nýbrž ani nezná, kdo při dychtění po svrchovanosti vlády se pase ve skrytosti duše pomyslením na podrobenost druhých, raduje se z vlastní chvály, srdce nadouvá ctí, plesá nad hojností důchodů z majetku.« Hledá se tedy světský zisk pod rouškou oné cti, kterou mají býti ničeny světské zisky.

Je si třeba i jiného všimnouti, že kdo přijímá biskupský stav, vystavuje se mnohým nebezpečím.

Praví totiž Řehoř v Pastýřském listě: »Často v představenenském zaneprázdnění se ztratí možnost úkonu ctnosti, který se zachovával v klidu; neboť na klidném moři dobře řídí loď i nezkušený, ale na rozvířeném vlnami bouře i zkušený plavec přijde do rozpaků.« Vždyť, co jest svrchovaná moc, než bouře myslí, v níž je loď (duše) stále zmítána bouřemi myšlenek, neustále je vrhána, aby ztroskotala na nenadálých chybách slov a skutků, jako narazivši na úskalí? A příklad toho nebezpečí se jeví na Davidovi. Neboť, jak praví Řehoř, David, jenž podle úsudku zpravodajova se líbil téměř všemi svými činy, když slyнул v povinnostech vladařských, otevřela se na něm hluboká rána a stal se krvavě strohým při zabití muže, a v žádosti ženy byl bezmocně změkčilý; napřed nechtěl zabítí lapeného pronásledovníka, a potom promyšlenou lstí zahubil oddaného vojáka ke škodě vojska. – Kdo však vstoupí do stavu řeholního, vyhne se nebezpečím hříchu. Proto praví Jeronym v listě proti Vigilantiovi, mluvě v osobě mnicha: »Já, když utíkám světu, nejsem proto přemožen, že utíkám, nýbrž proto utíkám, abych nebyl přemožen. Není bezpečnosti ve spánku v sousedství hadově; může se státi, že mne neuštkne, ale také se může státi, že mne jednou uštkne.«

Když tedy někdo vstoupí do řeholního stavu, aby se vyhnul nebezpečím hříchu, je to opatrnost. Že však sám dychtí po stavu biskupském, je buď nesmírná opovážlivost, i když se domnívá, že je tak silný, aby zůstal zachován v nebezpečích; nebo vůbec nedbá o svou spásu, jestliže nedbá vyhnouti se hříchům.

Z toho tedy je patrné, že, ač biskupský stav je dokonalý, přece nelze po něm toužiti bez neřesti chtivosti.

HLAVY 20.–25.

jsou věnovány otázce, která ve třináctém století byla v duchovních kruzích, z části nepřátelských řeholnímu stavu. Svatý Tomáš

s veškerou podrobností probírá námitky, které se snaží dokázat, že »kněží v duchovní správě a arcijáhnové jsou v dokonalejším stavu, nežli řeholníci«. Tyto otázky ovšem nemají dnes vůbec ani důležitosti, ani zájmu.

S věcným obsahem dílka O dokonalosti souvisí pak ještě poslední hlava.

HLAVA 26.

KTERÉ PRÁCE MOHOU PATŘITI ŘEHOLNÍKŮM.

Zbývá tudíž povědět, které práce patří těm, kteří jsou stavu řeholního. Ale protože jsem o tom podrobně jednal jinde, dostačí zde pouze něco vsunouti k vůli pomluvačům. Uvádějí totiž slovo Jeronymovo: »Než povstala v řeholích z ďábelského návodu studia.« Divím se, že to uvádějí, jako by řeholníci neměli studovati, ježto studovati zvláště svaté Písmo nejspíše přísluší těm, kteří si vyvolili rozjímavý život; zvláště když praví Augustin v 19. hlavě O Městě Božím, že se nikomu nebrání studovati svaté pravdy, což patří do posvátného klidu. Kdyby totiž toto chtěli dokazovati těmi slovy Jeronymovými, byli by usvědčeni skrze to, co následuje v téže hlavě: »A říkalo by se v lidu: Já jsem Pavlův, já jsem Apollův.« Smysl uvedeného výroku je tedy ten: Nežli z ďábelského návodu nastaly snahy, to jest stlačování ve zbožnosti, totiž v náboženství křesťanském.

Dále uvádějí, že moc svazovati a rozvazovati, co do vykonávání, není dána řeholním kněžím, nebo že není důvodu, aby ji vykonávali. Divím se však, co chtějí. Jestliže totiž rozumějí tak, že mniši nemají vykonávání moci klíčů již z toho, že byli vysvěceni na kněze, je to sice pravda, ale totéž lze říci o kněžích světských. Neboť jen tím, že je posvěcen na světského kněze, nedostává vykonávání moci klíčů, nýbrž z toho, že dostal správu duchovní. Myslí-li pak, že právě proto, že je řeholníkem, nemůže mít vykonávání moci klíčů, je to zjevně nesprávné a proti církevnímu zákoníku, kde se praví: »Jsou někteří, bez opory zákona, spíše vedeni hor-

livostí smělé zatrpklosti nežli lásky, a tvrdí, že mnichové, protože umřeli světu a žijí Bohu, nejsou vhodné pro moc kněžského úřadu, a neudělují ani pokání ani křesťanství, ani nemohou rozhřešovati skrze moc kněžského úřadu, Bohem jim danou. Ale dokonale klopytli. Neboť ani blažený Benedikt, vznešený zákonodárce mnichů, žádným způsobem takovou věc nezakázal.«

Rovněž uvádějí, co jest v dekretálech 16, otázka I: »Mnich nemá úkol učitele, nýbrž kajícího.« Jestliže to uvádějí na důkaz, že mnichovi, jakožto mnichovi, nepřísluší býti učitelem, je to pravda, jinak by každý mnich byl učitelem. Myslí-li však, že mnich jest něco odporujícího úřadu učitelskému, je to zjevná nesprávnost, neboť je právě nejvhodnější, aby řeholníci učili, hlavně svatému Písmu. Pročež praví Glossa z Augustina ke slovům z Jana 4: »Zanechala tedy žena nádobu«: »Zde ať se učí budoucí kazatelé nejprve odložiti světské starosti a břemena; proto též Pán svěřil všeobecný úřad učitelský těm, kteří jej následovali, opustivše všechno, když řekl u Matouše, v poslední hlavě, svým učedníkům: »Jdouce, učte všechny národy.«

A podobně se odpoví na vše podobné, jako k tomu: Jiné starosti má kněz, jiné mnich. Kněz totiž, mající duchovní správu, praví: Já spravuji; mnich: já jsem spravován. A opět: Mnich ať sedí v samotě a mlčí. Tím totiž a podobnými se naznačuje, co přísluší mnichu z toho, že je mnichem, nezakazuje se mu však tím přijmouti něco většího, bylo-li mu svěřeno. Jako také kněz nemůže vyobcovávati proto, že je knězem; může však, bylo-li mu to od biskupa svěřeno. – Rovněž, když uvádějí, že od Pána byly založeny jen dva řády, totiž dvanácti Apoštolů, kterýžto útvar zachovávají biskupové, a dvaasedmdesát učedníků, kterýžto útvar zachovávají kněží v duchovní správě. Jestliže se to uvádí na to, že řeholníci, nejsou-li biskupy nebo duchovní správci, nemají pravidelné duchovní správy, nikdo nemůže to popírati. Myslí-li však, že řeholníci nemohou kázati,

nebo slyšeti zpovědi z pověření představených biskupů, je to patrná nesprávnost; protože, čím je někdo výše, tím také bude více moci, jak jest v dekretálech 16., hlava »Jsou někteří«. Proto, jestliže světští kněží bez duchovní správy mohou ty věci konati z pověření biskupů, mnohem spíše to mohou řeholníci, když se jim to svěří.

To se odpovídá těm, kteří se snaží očerňovati dokonalost řeholního stavu, aniž by se spílalo, protože, jak jest psáno v Příslovích 10: »Kdo pronáší spílání, je nemoudrý«, a 20: »Všichni pošetili užívají spílání.« Kdyby tedy někdo chtěl proti tomuto psáti, mně to bude velmi milé. Neboť není lepšího způsobu odhaliti pravdu a zahanbiti nesprávnost, než odpírání protivníkům, podle slov Šalomounových: »Železo železem se brousí, a člověk vybrousí tvář svého přítele.«

Mezi nimi pak a námi rozsud' Bůh sám, jenž jest požehnaný na věky věkův. Amen.

SVATÉHO TOMÁŠE AKVINSKÉHO LIST O STUDOVÁNÍ.

Protože ses mně tázal, jak je třeba postupovati v nabývání pokladu vědění: dávám ti o tom radu, abys volil vstup přes potůčky a ne hned přes moře, protože k nesnadnému se musí přicházeti přes snadné.

O tvém životě pak ti dávám tyto pokyny.

Velím, abys málo mluvil a málo vcházel do hovorů. Drž čistotu svědomí. Neustávej oddávati se modlitbě. S láskou se drž v jizbě, chceš-li býti uveden do jizby vinné (Velepíseň, 2, 4).

Ve všem buď laskavý, nebo se jím snaž býti, ale nikomu nedoprávej přílišné důvěrnosti: protože přílišná důvěrnost plodí pohrdání a dává mnoho příležitostí ke zdržování od studia; a do záležitostí a řečí světských se nikterak nepouštěj.

Toulání se nade vše varuj. Neopomíjej následovati šlépějí svatých a ušlechtilých mužů.

Nevšímej si, od koho, ale co je správné, ukládej do paměti. Dbej, abys rozuměl tomu, co čteš. V pochybnostech se porad', a cokoli budeš moci, ve schránce mysli ukládej, buď pilný, jako kdo chce naplniti nádobu. Nevyhledávej, seč nejsi.

Následuj šlépějí onoho blaženého Dominika, jenž, co živ byl, dával vznik a vzrůst užitečným a překrásným ratolestem, květům a plodům na vinici Pána Zástupů.

Budeš-li tohoto dbáti, budeš moci dosáhnouti toho, po čem toužíš.

SVATÉHO TOMÁŠE AKVINSKÉHO ZBOŽNÉ MODLITBY.

I. VROUCÍ MODLITBA ZA OBRÁCENÍ HŘÍŠNÍKŮ.

K tobě Bože, zdroji milosrdenství, přistupuji, já hříšník. Rač tedy očistiti mne nečistého. O slunce spravedlnosti, osvět slepého. O věčný lékaři, vyhoj raněného. O Králi králů, oděj oloupeného. O prostředníku Boha a lidí, usmiř provinilého. O dobrý pastýři, přiveď zpět zbloudilého. Bože, dej milosrdenství ubohému, odpuštění hříšnému, život mrtvému, ospravedlnění nespravedlivému, oleje milosti ztvrdlému. O nejlaskavější, zavolej utíkajícího, táhni odporujícího, zdvihni padlého, drž stojícího, veď jdoucího. Nezapomínej na zapomínajícího na tebe, neopouštěj opouštějícího tebe, nepohrdej hřešícím. Neboť já jsem hříchem urazil tebe, Boha svého, ublížil bližnímu, sebe jsem neušetřil. Bože můj, z křehkosti jsem zhřešil proti tobě, všemohoucímu Otci; z nevědomosti proti tobě, Synu moudrému; zlobou proti tobě, Duchu Svatému, a tím jsem urážel tebe, Trojici nejvyšší. Běda mně bídnému! Tolikrát a tolik jsem hřešil, to jsem spáchal! Pane, opustil jsem tě, na obtíž je mi tvá láska, když přijde láska špatná, když pokořuje špatný strach; v nich jsem spíše chtěl ztratiti tebe, nežli postrádati milovaných,

spíše tebe uraziti, nežli potkati obávaná. O můj Bože, jaké škody jsem dělal slovem a skutkem, hříchy tajnými, zjevnými a opakovanými! Pročež ve své křehkosti prosím, abys nehleděl na mou nepravost, ale na svou nesmírnou dobrotu, abys odpustil milostivě, co jsem učinil, dávej bolest nad minulostí a účinnou opatrnost do budoucnosti. Amen.

2. MODLITBA PROSÍCÍ O DOSAŽENÍ CTNOSTÍ.

O všemohoucí Bože, ty všechno víš, nemáš začátku, ani konce, tys dárce a ochránce ctností! Rač mne postavit na pevný základ víry a chránit neproniknutelným štítem naděje, ozdob mě též sva-tebním rouchem lásky. Dej mi poddanost tobě skrze spravedlnost, unikati opatrností nástrahám dábel-ským, mírností držeti střed, ve statečnosti trpělivě snášeti protivenství. Dej, abych pokorně hledal u majících dobro, kterého nemám; abych pravdivě vyznával zlo viny, jež jsem učinil; abych s klidnou duší snášel zlo trestu na mne uvaleného; abych nezáviděl bližnímu dobro; abych vždycky vzdával díky za tvé dary; abych vždy zachoval ukázně-nost v šatě, chůzi a pohybu; abych zdržoval ja-zyk od planého mluvení, nohám odpíral potulky; očím abych zabránil v těkavosti, uši abych zavíral novinkám; abych pokorně sklonil tvář, mysl po-zdvihoval k nebi; abych pohrdal pomíjejícím, toužil toliko po tobě; abych krotil tělo, zachovával čisté svědomí; abych ctil svaté, tebe náležitě chválil; abych v dobrém prospíval a dobré skutky dokončil svatou smrtí. Pane, zasad' do mně ctnosti, abych v božských povinnostech byl oddaný, v lidských prozřetelný, svého těla bych neušetřil břemen. Pane, dej mi vřelou lítost, ryzí vyznání, dokonalé zadost-činění. Rač nitro mé uspořádati k dobrému ži-votu, abych činil, co se sluší a co mi přináší zá-sluhy a ostatním bližním dobrý příklad. Dej mi, abych nikdy nemoudře nedychtil po tom, co bude, ani s nechutí neliknavěl v tom, co jest, aby ne-

nastala předčasná nedočkavost začátku, nebo opouštění započatého před dokonáním. Amen.

3. MODLITBA PRO ROZJÍMAVÉ, KTEROU SÁM
ŘÍKÁVAL PŘI HLUBOKÉM NAZÍRÁNÍ.

Vzývám tě, Bože veškeré útěchy, jenž na nás nevidíš nic nežli své dary, bys mi po skončení tohoto života ráčil dáti poznání první pravdy, požívání božské velebnosti. Nejštedřejší odplatiteli, potom také mému tělu dej krásy jasnosti, hbitost čilosti, úpravu jemnosti, sílu netrpnosti. Přidej k tomu nával bohatství, přival slastí, zaval dobrem, abych se radoval z tvé útěchy nade mnou, z krásného místa pode mnou, ze slávy těla a duše ve mně, z libé společnosti andělů a svatých vedle mne. Nejmilostivější Otče, nechť rozum dosáhne u tebe světla moudrosti, dychtivost splnění tužeb, náhlivost slávy vítězství, když u tebe jest vyvážnutí z nebezpečí, rozmanitost příbytků, svornost vůlí; tam, kde jest jarní líbeznost, letní jas, podzimní hojnost, zimní odpočinek. Pane Bože, dej život bez smrti, radost bez bolesti, tam, kde jest největší svoboda, bezpečná volnost, klidná bezpečnost, slastné štěstí, šťastná věčnost, věčná blaženost, vidění a velebení pravdy. Bože – Amen.

4. MODLITBA, KTEROU ŘÍKÁVAL KAŽDÉHO
JITRA PŘED OBRAZEM UKŘIŽOVANÉHO.

Dopřej mi, Bože milosrdný, vřele žádati, co se tobě líbí, prozíravě to hledati, pravdivě poznati a dokonale plniti ke chvále a slávě tvého jména. Pořádej stav můj, a dej, abych poznal, co ode mne žádáš, a dej vykonání, jakého je třeba, a jaké prospívá duši mé. Pane, Bože můj, nedej mi klesati ve zdaru, ani v protivenstvích: abych se v tomto nevynášel, v oněch nebyl sklíčený; ať mi není ra-

dostí než to, co vede k tobě, bolesti než to, co odvádí od tebe. Ať se nechci nikomu líbiti, ani se neobávám znelíbiti než tobě. Pane, ať všechno pomíjející je mi bezcenné, a drahé ať je mi, co je tvé. Ať se mi protiví radost, která je bez tebe, ať nic nežádám, co je mimo tebe. Pane, ať mne těší práce, která je pro tebe a hnusí se mi odpočinek, který je bez tebe. Pane, dávej mi časté obrácení srdce k tobě, a když klesnu, bolestné myšlenky s předsevzetím polepšení. Pane Bože, učiň mne poslušným bez odmlouvání, chudým bez uhýbání, čistým bez porušení, trpělivým bez reptání, pokorným bez přetvářky, veselým bez nevázanosti, smutným bez skleslosti, zralým bez těžkopádnosti, čilým bez lehkovážnosti, tebe se bojícím bez zoufání, pravdivým bez obojakosti, konajícím dobré bez opovážlivosti, bližního napomínajícím bez povýšenosti, vzdělávajícím jej slovem a příkladem bez předstírání. Pane Bože, dej mi srdce bdělé, aby je od tebe neodváděla žádná všetečná myšlenka. Dej ušlechtilé, aby je netáhl dolů žádný nehodný cit. Dej přímé, aby je nezkřivil na scestí žádný nepravý úmysl. Dej pevné, aby je nezlomilo žádné trápení. Dej svobodné, aby je k sobě nepoutal žádný přemocný cit. Uděl mi, Pane, rozum tebe poznávající, pílí tebe hledající, moudrost tebe nalézající, jednání tobě se líbící, vytrvalost věrně na tebe čekající, a důvěru v konečné objetí tebe. Svými tresty mne nyní za pokání stíhej, dej užívatí v milosti tvých dobrodiní, a hlavně požívatí tvé radosti skrze slávu ve vlasti. Jenž jsi živ a kraluješ Bůh po všechny věky věkův. Amen.

5. MODLITBA DĚKOVNÁ.

Bože můj, chválím tě, oslavuji tě, žehnám ti za nesmírná dobrodiní, prokázaná mně nehodnému. Chválím laskavost tvou, která na mne dlouho čekala; vlídnost tvou, odkládající potrestání; dobrotivost přijímající mne; milosrdenství, odpouštějící

hříchy; dobrotu nad zásluhy odměňující; trpělivost na bezpráví nepamatující; blahosklonnost těšící; trpělivost opatrující; věčnost vyčkávající; pravdivost odplacující. Bože můj, co říci o tvé nevýslovné štědrosti? Vždyť ty voláš prchajícího, přijímáš při návratu, podporuješ kolísajícího, těšíš zoufajícího, pobízíš nedbalého, ozbrojuješ bojujícího, věčíš vítěze, nepohrdáš hříšníkem v pokání a nevzpomínáš na bezpráví, osvobozuješ od mnohých nebezpečí, obměkčuješ srdce ku pokání, lekáš tresty, vábíš sliby, očišťuješ ranami, chráníš andělskou službou, poskytuješ časných, připravuješ nám věčná, napomínáš hodnotou stvoření, zveš láskou vykoupení, slibuješ dary odplaty; nedostačím ti vzdávati díky za to všechno. Vzdávám díky tvé velebnosti za překypující tvou nesmírnou dobrotu, abys stále ve mně množil milost a rozmnoženou zachoval a zachovanou odměnil. Amen.

6. MODLITBA PŘED SVATÝM PŘIJÍMÁNÍM.

Všemohoucí, věčný Bože, hle, přistupuji ke svátosti tvého jednorozeného Syna, Pána našeho, Ježíše Krista. Ano, přistupuji jako nemocný k dárci života, nečistý ku prameni milosrdenství, slepý ke světlu věčné jasnosti, chudý a nuzný ku Pánu nebes a země. Prosím tedy překypující tvou nesmírnou štědrost, abys uzdraviti ráčil mou nemoc, smyl mou ohyždnost, dal světlo slepotě, bohatství chudobě, oděv otrhanému: abych přijal chléb andělů, krále králů, a Pána pánů, s takovou uctivostí a pokorou, s takovou zkroušeností a zbožností, s takovou čistotou a věrou, s takovým rozhodnutím a úmyslem, jak vyžaduje spása duše mé. Dej mi, prosím, nejen přijmouti svátost těla a krve Páně, nýbrž také obsah a sílu svátosti. O, nejlaskavější Bože, dej mi tak přijmouti tělo jednorozeného Syna svého, jež vzal z Marie Panny, abych mohl býti přivtělen jeho tajemnému tělu a připočten k jeho údům. O, milovaný Otče, dopřej mi jednou na věky patřiti na

odhalenou tvář tvého milovaného Syna, kterého nyní na cestě chci přijmouti zahaleného. Jenž s tebou živ jest a kraluje v jednotě Ducha Svatého Bůh po všechny věky věkův. Amen.

7. MODLITBA PO SVATÉM PŘIJÍMÁNÍ.

Nejsladší Ježíši, tvé nejsvětější tělo a tvá krev budiž mi sladkostí a líbezností duše, ochrana a svatost v pokušení, radost a pokoj v každém trápení, světlo a síla v každém slově a skutku a nakonec záchrana ve smrti. Amen.

8. JINÁ MODLITBA PO SVATÉM PŘIJÍMÁNÍ.

Děkuji ti, svatý Pane, všemohoucí Otče, věčný Bože, žes mne hříšného, nehodného služebníka svého, bez mých zásluh, pouhou přízní svého milosrdenství, ráčil nasytiti drahocenným tělem i krví Syna svého, Pána našeho Ježíše Krista. A prosím tě, aby toto svaté spojení nebylo mi provinou na trest, nýbrž spasitelným přispěním na odpuštění. Budiž mi zbrojí víry a štítem dobré vůle. Budiž mi vysvobozením z mých neřestí, vymytěním chtivosti a rozkošnictví, zvětšením lásky a trpělivosti, pokory a poslušnosti a všech ctností; pevnou ochranou proti nástrahám všech mých nepřátel, ať viditelných nebo neviditelných; dokonalým uklidněním všech mých tělesných a duševních hnutí; pevným přilnutím k tobě, jedinému a pravému Bohu, a šťastným dosažením cíle mého. A prosím tě, bys mne hříšného ráčil přivést na onu nevýslovnou hostinu, kde se svým Synem a Duchem Svatým ty jsi tvým svatým světlo pravé, úplné nasycení, věčná radost, celé blaho a dokonalé štěstí. Skrze téhož Krista, Pána našeho. Amen.

9. MODLITBA, KTEROU ČASTO ŘÍKAVAL NEŽ
DIKTOVAL, PSAL NEBO KÁZAL.

Nevýslovný Stvořiteli, jenž si z pokladů své moudrosti určil tři řády andělů a umístil je podivuhodným způsobem nad nebeským ohněm, a části vesmíru nejvkusněji uspořádal, ty, pravím, jenž jsi nazýván pravým zdrojem světla a moudrosti a nejvyšší původ: račiž poslati paprsek své lásky do temnot mého rozumu, odejmi ode mne dvojí tmu, ve které jsem zrozen, totiž hřích a nevědomost. Ty, jenž jazyky nemluvnat činíš výmluvnými, uprav jazyk můj a vylej na mé rty milost svého požehnaní. Dej mi bystře rozuměti, schopnost podržeti, pravý způsob a snadnost naučiti se, jemnost výkladu, hojnost vhodných slov. Zařid' začátek, veď pokračování, dej dokonalé zakončení. Ty, jenž jsi pravý Bůh a člověk. Jenž jsi živ atd.

10. MODLITBA K NEJBLAHOŠLAVENĚJŠÍ PANNĚ
MARIÍ PRO KAŽDÉHO ŘEHOLNÍKA.

O, nejblaženější a nejsladší Panno Maria, Matko Boží, plná veškeré lásky, dcero nejvyššího Krále, Paní andělů, matko všech věřících: do klína tvé laskavosti dnes a po všechny dny svého života poroučím tělo své a duši svou, všechny své skutky, myšlenky, chtění, touhy, slova, jednání a celý svůj život a skonání; ať tvou přimluvou se dobře vyvíjí podle vůle milovaného Syna tvého, Pána našeho Ježíše Krista. Abys mi byla, o Paní má nejsvětější, pomocnicí a těšitelkou proti nástrahám a léčkám starého odpůrce a všech mých nepřátel. Rač mi vyprositi milost od milovaného Syna tvého, Pána našeho Ježíše Krista, s nímž bych mohl mocně odpírati pokušením světa, těla a ďábla, a vždy měl pevné rozhodnutí více nehřešiti, a též setrvati ve službě

tvé a tvého milého Syna. Paní má nejsvětější, také tě prosím, abys mi vyprosila pravou poslušnost a pravou pokoru srdce, abych pravdivě věděl, že jsem ubohý a křehký hříšník, a bez milosti a pomoci Stvořitele mého a tvých svatých přimluv neschopný nejen vykonati kterýkoli dobrý skutek, nýbrž též odporovati stálým útokům. O, Paní má nejsladší, také mi vypros stálou čistotu mysli a těla, abych čistým srdcem a neporušeným tělem mohl ve tvém řádě sloužiti milému Synu tvému a tobě. Vypros mi u něho dobrovolnou chudobu s trpělivostí a klidnou myslí, abych mohl konati práce téhož řádu a mohl pracovati pro spásu svou a bližních. Vypros mi také, o nejsladší Paní, pravou lásku, abych jí celým srdcem miloval nejsvětějšího Syna tvého, Pána našeho Ježíše Krista, a po něm tebe nade vše, a bližního k Bohu a pro Boha. A tak abych se radoval z jeho blaha, měl bolest z jeho neštěstí, abych ho opovázlivě neposuzoval, ani ve svém srdci abych se nad nikoho nevypínal. O, Královno nebe, učiň také, abych měl ve svém srdci vždycky zároveň milování a bázeň tvého nejsladšího Syna, a vždy díky vzdával za taková dobrodiní, prokazovaná mi nikoli za mé zásluhy, nýbrž z jeho dobrotivosti; abych se nepokrytě a upřímně vyznával ze svých hříchů a činil pravé pokání, abych mohl dosáhnouti jeho milosrdenství a milosti. Modlím se také k tobě, bráno nebeská a obhájce hříšníků, abys na konci mého života nedopustila, aby se tvůj nehodný sluha odchýlil od svatě katolické víry, ale abys mi přispěla svou velikou láskou a milosrdenstvím, a bránila mne proti zlým duchům. Doufám ve slavné a požehnané utrpení Syna tvého, a také ve tvou vlastní přimluvu, že mi u něho dosáhneš odpuštění hříchů, a mne, umírajícího v lásce k němu a k tobě, uvedeš do života záchrany a spásy. Amen.

EDICE KRYSTAL

Knihovna revue Na hlubinu.

Svazek XIX.

SV. TOMÁŠ AKVINSKÝ:

DOKONALÝ DUCHOVNÍ ŽIVOT.

Přeložil

P. EM. SOUKUP O. P.

Vytiskla typem Grégrova Romana

Valašská knih. a kamenotiskárna

ve Valašském Meziříčí

1935.